

Vabariigi Valitsuse määruse
„Kikepera looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega moodustatakse olemasolevate püsielupaikade ja hoiuala alusel Kikepera looduskaitseala, ala laiendatakse ja kehtestatakse uus kaitsekord.

Kaitseala asub Pärnu maakonnas Saarde vallas Kanaküla, Oissaare ja Sigaste külas, Surju vallas Kikepera, Saunametsa ja Kalda külas ning Paikuse vallas Põlendmaa külas, Viljandi maakonnas Kõpu vallas Tipu ja Iia külas.

Kavandatava Kikepera looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) territoorium on olnud osaliselt kaitse all Kikepera hoiualana ning alale jäävad metsise, kaljukotka, must-toonekure ja kanakulli püsielupaigad. Kikepera hoiuala on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 18. mai 2007. a määrusega nr 154 „Hoiualade kaitse alla võtmine Pärnu maakonnas”. Kalda, Kivilaane, Katkusoo, Mölke, Kaskealuse, Pöörikaasiku, Reinse, Vennissaare ja Kauni metsise püsielupaik võeti kaitse alla keskkonnaministri 13. jaanuari 2005. a määrusega nr 1 „Metsise püsielupaikade kaitse alla võtmine”. Saessaare kaljukotka püsielupaik võeti kaitse alla keskkonnaministri 16. aprilli 2009. a määrusega nr 18 „Kaljukotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri”. Sutesoo must-toonekure püsielupaik võeti kaitse alla keskkonnaministri 3. juuli 2006. a määrusega nr 43 „Must-toonekure ja suur-konnakotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri”. Saessaare kanakulli püsielupaik võeti kaitse alla keskkonnaministri 13. detsembri 2006. a määrusega nr 73 „Kanakulli püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri”. Kaitsealaga on liidetud ka Kikepera hoiuala ja kõnealuste püsielupaikadega piirnevaid väärtuslikke metsa-, soo- ja niidukooslusi, kaitsealuste liikide elupaiku ning Kivioja Natura variala. Varialad on valitsusväliste organisatsioonide poolt Euroopa Komisjonile esitatud valik aladest, mis võiksid olla potentsiaalsed uued loodusladad.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasolevate püsielupaikade ja hoiuala kaitstava loodusobjekti tüüpi, kaitse-eesmärke ja kaitsekorda. Kaitsekorda muudetakse tulenevalt vajadusest tagada kaitsealal esinevate loodusväärtuste säilimine ja kaitse. Moodustatav kaitseala jääb täielikult Natura võrgustikku kuuluvale Kikepera linnualale. Osa Kikepera linnualast jääb Siiraku looduskaitseala koosseisu.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni kaitse planeerimise spetsialist Katrin Aavik (tel 447 7386, e-post katrin.aavik@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Taavi Tattar (tel 786 8371, e-post taavi.tattar@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 680 7435, e-post lyyli.junti@keskkonnaamet.ee), eksperdihinnangu on andnud Mati Kose, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kikepera looduskaitseala kaitse-eesmärk on:

- 1) kaitsta ja taastada väärtuslikke metsa-, soo- ja niidukooslusi, kaitsealuseid liike ja nende elupaiku ning rändlindudele sobivaid peatumisalasid;
- 2) kaitsta ja taastada järgmisi elupaiku: järvikud, looduslikud jõed ja ojad, lamminiidud, rabad, siirde- ja õõtsiksood, vanad loodusmetsad, rohunditerikkad kuusikud, soostuvad ja soolehtmetsad, siirdesoo- ja rabametsad;
- 3) kaitsta järgmisi kaitsealuseid liike: kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), laialehine nestik (*Cinna latifolia*), väike käopõll (*Listera cordata*), harilik ungrukold (*Huperzia selago*), roomav öövilge (*Goodyera repens*), lodukannike (*Viola uliginosa*), vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*), sookäpp (*Hammarbya paludosa*), kuradi-sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*), sulgjas õhik (*Neckera pennata*) ja männi-soomussamblik (*Hypocenomyce anthracophila*). Mainitud taime- ja samblikuliikide kaitsestaatuste võrdlus on esitatud alljärgnevas tabelis.

Kikepera looduskaitseala kaitse-eesmärgiks olevad taimeliigid ja samblikud

Liik	Eeldus	Kaitsekate- gooria Eestis*	Punase raamatu Kategooria
kaunis kuldking (<i>Cypripedium calceolus</i>)	ohustatus	II	ohulähedane
laialehine nestik (<i>Cinna latifolia</i>)	ohustatus	II	ohualdis
väike käopõll (<i>Listera cordata</i>)	ohustatus	II	ohualdis
harilik ungrukold (<i>Huperzia selago</i>)	ohustatus	III	ohulähedane
roomav öövilge (<i>Goodyera repens</i>)	ohustatus	III	ohuväline
lodukannike (<i>Viola uliginosa</i>)	ohustatus	III	ohulähedane
vööthuul-sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>)	ohustatus	III	ohuväline
sookäpp (<i>Hammarbya paludosa</i>)	ohustatus	II	ohustatud
kuradi-sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza maculata</i>)	ohustatus	III	ohuväline
sulgjas õhik (<i>Neckera pennata</i>)	ohustatus	III	ohuväline
männi-soomussamblik (<i>Hypocenomyce anthracophila</i>)	ohustatus	II	ohuväline

*Kaitsekategooria Eestis selgitus:

„I” – I kategooria liigid on liigid, kes on Eestis haruldased, esinevad väga piiratud alal, vähestes elupaikades, isoleeritult või väga hajusate asurkondadena ja/või liigid, kes on hävimisohus, kelle arvukus on inimtegevuse mõjul vähenenud, elupaigad ja kasvukohad rikutud kriitilise piirini ja väljasuremine Eesti looduses on ohutegurite toime jätkumisel väga tõenäoline.

„II” – II kategooria kaitse all on liigid, kes on ohustatud, kuna nende arvukus on väike või väheneb ning levik Eestis väheneb ülekasutamise, elupaikade hävimise või rikkumise tagajärjel ning liigid, kes võivad olemasolevate keskkonnategurite toime jätkumisel sattuda hävimisohtu.

„III” – III kaitsekategooriasse arvatakse liigid, kelle arvukust ohustab elupaikade ja kasvukohtade hävimine või rikkumine ja kelle arvukus on vähenenud sedavõrd, et ohutegurite toime jätkumisel võivad nad sattuda ohustatud liikide hulka.

4) kaitsta liike, mida nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) nimetab I lisas, ja nende elupaiku. Need liigid on must-toonekurg (*Ciconia nigra*), kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), metsis (*Tetrao urogallus*), valgeselg-

kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*), laanerähn (*Picoides tridactylus*), karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*), laanepüü (*Bonasa bonasia*), habekakk (*Strix nebulosa*), händkakk (*Strix uralensis*), värbkakk (*Glaucidium passerinum*), musträhn (*Dryocopus martius*), hallpea-rähn (*Picus canus*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), sookurg (*Grus grus*), teder (*Tetrao tetrix*), mudatilder (*Tringa glareola*), punaselg õgija (*Lanius collurio*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), herilaseviu (*Pernis apivorus*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*), mustsaba vigle (*Limosa limosa*) ja rüüt (*Pluvialis apricaria*).

5) kaitsta direktiivi 2009/147/EÜ II ja III lisas nimetatud liike hoburästas (*Turdus viscivorus*), väikekoovitaja (*Numenius phaeopus*), punajalg tilder (*Tringa totanus*) ja rabapüü (*Lagopus lagopus*) ning direktiivi lisades nimetamata liike hallõgija (*Lanius excubitor*) ja hiireviu (*Buteo buteo*), kanakull (*Accipiter gentilis*) ning nende elupaiku. Mainitud linnuliikide kaitsestaatuste võrdlus on esitatud alljärgnevas tabelis.

Kikepera looduskaitseala kaitse-eesmärgiks olevad linnuliigid

Liik	Eeldus	Kaitsekate- gooria Eestis	Punase raamatu kategorია	Linnudirektiivi lisa nr*
must-toonekurg (<i>Ciconia nigra</i>)	haruldus	I	ohustatud	I
kaljukotkas (<i>Aquila chrysaetos</i>)	haruldus	I	ohualdis	I
metsis (<i>Tetrao urogallus</i>)	ohustatus	II	ohualdis	I
kanakull (<i>Accipiter gentilis</i>)	ohustatus	II	ohulähedane	-
valgeselg-kirjurähn (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	ohustatus	II	ohuväline	I
laanerähn (<i>Picoides tridactylus</i>)	ohustatus	II	ohuväline	I
karvasjalg-kakk (<i>Aegolius funereus</i>)	ohustatus	II	ohualdis	I
laanepüü (<i>Bonasa bonasia</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
habekakk (<i>Strix nebulosa</i>)	haruldus	I	Eestis hävinud	I
händkakk (<i>Strix uralensis</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
värbkakk (<i>Glaucidium passerinum</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
musträhn (<i>Dryocopus martius</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
hallpea-rähn (<i>Picus canus</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
öösorr (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
sookurg (<i>Grus grus</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
teder (<i>Tetrao tetrix</i>)	ohustatus	III	ohulähedane	I
mudatilder (<i>Tringa glareola</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
punaselg õgija (<i>Lanius collurio</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
nõmmelõoke (<i>Lullula arborea</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
herilaseviu (<i>Pernis apivorus</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
väike-kärbsenäpp (<i>Ficedula parva</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
mustsaba vigle (<i>Limosa limosa</i>)	ohustatus	II	ohulähedane	I
rüüt (<i>Pluvialis apricaria</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
hoburästas (<i>Turdus viscivorus</i>)	ohustatus	III	ohuväline	II
väikekoovitaja (<i>Numenius phaeopus</i>)	ohustatus	III	ohulähedane	II
punajalg tilder (<i>Tringa totanus</i>)	ohustatus	III	ohuväline	II
rabapüü (<i>Lagopus lagopus</i>)	haruldus	I	ohustatud	III

hallõgija (<i>Lanius excubitor</i>)	ohustatus	III	ohulähedane	-
hiireviu (<i>Buteo buteo</i>)	ohustatus	III	ohuväline	-

*Linnudirektiivi lisa nr selgitus (kaitsekategooriad Eestis on selgitatud lk 2):

„I” – Linnudirektiivi I lisa on kirjas need linnuliigid, keda peetakse Euroopa territooriumil ohustatuks ja kelle kaitseks tuleb moodustada linnualad.

„II” – linnudirektiivi II lisa on kirjas liigid, keda võib küttida (v.a pesitsus- ja kevadrändeperioodil).

„III” – Kui linnudirektiiv keelustab elusate või surnud linnuliikide, nende selgelt eristatavate kehaosade või nendest valmistatud toodete müügi, müügiks transportimise, müügi eesmärgil pidamise ning muu müügiga seotud tegevuse, siis linnudirektiivi III lisa on kirjas need linnuliigid, kelle puhul eelpoolmainitu on lubatud tingimusel, et linnud on tapetud või püütud seaduslikul teel.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus.

Kikepera looduskaitseala kaitse all olemise eeldused on:

- **Ohustatus, haruldus ja tüüpilisus** – kaitsealale jäävad järgmiste ohustatud ja haruldaste kaitsealuste linnuliikide elupaigad ning pesitsus- ja toitumisalad: must-toonekurg (*Ciconia nigra*), kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), metsis (*Tetrao urogallus*), kanakull (*Accipiter gentilis*), karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*), habekakk (*Strix nebulosa*), teder (*Tetrao tetrix*), mustsaba vigle (*Limosa limosa*), väikekoovitaja (*Numenius phaeopus*), rabapüü (*Lagopus lagopus*) ja hallõgija (*Lanius excubitor*). Moodustatav kaitseala hõlmab Vahe-Eesti loodusmassiivi lõunaosa esinduslikku elupaigakompleksi, mis on tüüpiline ja võtmetähtsusega eluala väga paljudele kaitstavatele linnuliikidele.

Must toonekurg on väheneva arvukusega linnuliik, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohualtis seisus ning kes on arvatud looduskaitseaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina I kategooria kaitsealuste liikide hulka. Must-toonekure arvukus on langenud 1980. aastate alguse 250 pesitsevalt paarilt praeguse 60–90 paarini. Must-toonekure elupaigad on eelkõige vanad, minimaalse häirimise ja soodsate toitumispaikadega looduslikult mitmekesised metsamassiivid. Lisaks must-toonekurele elab talle pesitsuspaigaks sobivates vanades metsades veel kuni 400 ohustatud liiki (Must-toonekure kaitse tegevuskava 2009–2013). Seega toimib must-toonekurg teiste ohustatud liikide suhtes katusliigina. Kikepera looduskaitsealal asub kolm must-toonekure pesitsuspiirkonda ehk pesapaika.

Kaljukotkas on Eestis I kaitsekategooriasse arvatud ja Euroopa Liidu linnudirektiivi I lissasse kuuluv liik, kes eelistab pesitsemiseks suurte loodusmassiivide soolasid, kus pesa rajatakse tavaliselt soosaare või -serva metsa. Viimastel aastakümnetel on liigi arvukus taastunud 55–65 paarini. Kaljukotka kaitse tegevuskava eelnõu seab lähiaja (aastani 2017) kaitse-eesmärgiks liigi arvukuse tõusu kuni 70 paarini ning pikaajaliseks (aastani 2027) kaitse-eesmärgiks 80 paarini. Eesmärkide saavutamiseks näeb tegevuskava ette üheksa kaitsemeetet. Nendest olulisemad on soode ja soometsade kaitse, soode taastamine, metsakanaliste kaitse tõhustamine, elupaikade häirimise vähendamine, uute pesapaikade otsimine ja kaitse alla võtmine. (Kaljukotka (*Aquila chrysaetos*) kaitse tegevuskava; Kotkaklubi, 2013.)

Metsis on väheneva arvukusega lind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohualtis seisus ning kes on arvatud looduskaitseaduse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Metsisekukkede arvukus on Eestis viimase kümnendi jooksul jätkuvalt vähenenud vaatamata mängude heale kaitstusele (94% mängudest kaitse all). Kinnitatud metsise liigi tegevuskava kirjeldab metsise mängupaikade kaitse alla võtmist järgmiselt: „Metsise kaitseks tsoneeritud püsielupaik või kaitseala vöönd ei tohi olla reeglina väiksem kui 1 km raadiuses mängupaika ümbritsev ala (ca 314 ha). Kui sellega piirneb terviklikke kõrge kvaliteediga metsisele potentsiaalset sobivaid elupaiku, siis kaasatakse ka need tsoneeringusse. Püsielupaika ei kavandata metsise elupaigaks mittedobivaid kõlvikuid (põllumaa, hoonestatud elupaigad). Sihtkaitsevööndi moodustab vahetu mänguala, millest võib välja tsoneerida metsisele elupaigaks mittedobivaid kõlvikuid (näit põllumaa, veekogud, hoonestatud alad). Sihtkaitsevööndi planeerimisel arvestatakse mänguelupaigaks sobivate elupaikade paiknemisega maastikus, reeglina kauguseni kuni 700-800 meetrit mängukeskmest. See ala raadiusega 750 m mängu tsentrist hõlmab endas nii mängupaika kui ka umbes 81% kukkede päevasest toitumis- ja puhkepiirkonnast (Wegge et al., 2003).“ 2012. aastal oli teada 388 asustatud metsisemängu. Koguarvukuseks hinnatakse praegu 1100–1200 kukke. Arvestades metsise paiksust, sõltub liigi edasine käekäik otseselt Eesti metsade majandamise viisist. Ohuteguriteks peetakse lageraieid metsise elupaikades, kuivenduse mõjul toimuvat elupaiga kvaliteedi langust ning nende kahe teguri koosmõju, samuti pikaajalisi maastikumuutusi, mille tõttu ohustab mängu isolatsiooni jäämine ja eelistatud elupaikade killustumine. Röövlust ja inimesepoolset häirimist peetakse väiksema tähtsusega ohuteguriteks. (Metsise kaitse tegevuskava 2013–2017 eelnõu.)

Kanakull on Eestis hajusalt levinud haudelind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning kes on arvatud looduskaitseaduse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Kanakulli arvukus on viimasel ajal märkimisväärselt langenud. Hinnanguliselt elab Eestis praegu 300–500 paari kanakulle, kuid veel 15 aastat tagasi oli arvukus kaks korda suurem. Kanakull eelistab pesapaigana vanu metsaosasid, kus leidub suuri ja vanu puid. Suurimad liiki ohustavad tegurid Eestis on pesapaikade hävimine raiete tõttu ja toidubaasi vähenemine. Suurim oht pesapaikadele on uuendusraie, mille käigus raiutakse sobivad pesapuistud ja killustatakse suuremad metsaalad. (Kanakulli kaitse tegevuskava 2014–2018 eelnõu.)

Valgeselg-kirjurähn on Eestis väikesearvuline vanu lehtmetsi eelistav haudelind, kes sõltub rohkest surnud puidu olemasolust. Hinnanguliselt on Eestis 3000–6000 valgeselg-kirjurähni paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel püsinud stabiilsena. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Laanerähn on Eestis väikesearvuline vanu okasmetsi eelistav haudelind, kes sõltub rohkest surnud puidu olemasolust. Hinnanguliselt on Eestis 3000–5000 laanerähni paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel kasvanud. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Karvasjalg-kakk on Eestis paiguti levinud harv haudelind, kes eelistab elupaigana vanasid palumetsi. Hinnanguliselt on Eestis 200–400 karvasjalg-kaku paari. Liigi

arvukus on viimastel aastatel vähenenud. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Laanepüü on Eestis kõikjal suurtes metsamassiivides esinev haudelind, kes eelistab eelkõige vanu puistuid. Hinnanguliselt on Eestis 30 000 – 60 000 laanepüü paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel langenud. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Habekakk on Eestis väga haruldane pesitseja. Veel 2008. aasta seisuga oli see kakuline meil hävinud liik. Praeguseks on habekakk I kaitsekategooria ning Linnudirektiivi I lisa linnuliik ning meil taas regulaarne haudelind. Kikepera projekteeritava kaitsealal on 2010. aasta seisuga registreeritud üks pesitsusterritoorium ja pesapaik. (Eesti Looduse infosüsteem.)

Händkakk on Eestis väikesearvuline vanu metsi eelistav haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 1000–1500 händkaku paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel vähenenud. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Värbkakk on Eestis väikesearvuline vanu metsi eelistav haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 800–1500 värbkaku paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel kasvanud. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Musträhn on Eestis vanu okasmetsi eelistav haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 6000–9000 musträhni paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel püsunud stabiilsena. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Hallpea-rähn on Eestis väikesearvuline vanu lehtmetsi eelistav haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 3000–5000 hallpea-rähni paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel püsunud stabiilsena. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Öösorr on Eestis vaeseid männikuid, eelkõige siirdesoo- ja rabametsi eelistav haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 10 000 – 20 000 öösorri paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel vähenenud. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Sookurg on Eestis peamiselt soodes ja muudel märgaladel esinev haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 7000–8000 sookure paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel kasvanud. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Teder on Eestis üldlevinud haudelind, kes elutseb soodega piirnevates metsades ja puissoodes. Hinnanguliselt on Eestis 4000–6000 tedre paari ja viimastel aastatel on liigi arvukus oluliselt vähenenud. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Mudatilder on Eestis suurtes soodes esinev haudelind, kes vajab maaparandusest mõjutamata ulatuslikke rabasid ja siirdesoid. Hinnanguliselt on Eestis 3000–4000 mudatildri paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel püsinud stabiilsena. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Punaselg-õgija on Eestis väheintensiivselt majandatud kultuurmaastikul, soodes ja muudel looduslähedastel avamaadel esinev üldlevinud haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 40 000 – 60 000 punaselg-õgija paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel vähenenud. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Nõmmelõoke on Eestis väikesearvuline liivikuid, nõmmesid ja kuivasid rohumaid eelistav haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 10 000 – 20 000 nõmmelõokese paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel püsinud stabiilsena. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Herilaseviu on Eestis väikesearvuline vanu metsi ja loodusmaastikku eelistav haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 900–1300 herilaseviu paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel vähenenud. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Väike-kärbsenäpp on Eestis vanu metsi eelistav üldlevinud haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 60 000 – 100 000 väike-kärbsenäpi paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel kasvanud. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Mustsaba-vigle on Eestis kohati levinud haudelind, kes asustab soid, ranna- ja luhaniite. Liigi arvukus on olnud kõikuv, langeva suunitlusega, sinne asurkond on kriitiliselt kahanenud niitudel ja kasvanud soodes. Perioodil 2008–2013 oli Eestis hinnanguliselt 400–700 mustsaba-vigle haudepaari. Eesti asurkonda ohustab pesitsusaladel elupaikade kehv seisund ja pesarüüste, aga ka häirimine. Mustsaba-vigle kaitse-eesmärgiks viie aasta perspektiivis on liigi säilimine haudelinnuna nii soodes kui ka niitudel koguarvukusega vähemalt 400 paari, oluliste elupaikade kvaliteedi säilitamine vähemalt praegusel tasemel ning olulise kaitsekorraldusliku info kogumise alustamine. Pikaajaliselt on eesmärk saavutada liigi arvukuseks vähemalt 770 paari, kõigi oluliste elupaikade säilimine, kaitsekorraldusliku info olemasolu ning liigi rändeteede ja talvituspaikade kaitse rahvusvahelises koostöös. Nende eesmärkide täitmiseks on esmatähtis elupaikade hooldus ja taastamine nii soosaladel (eelkõige veerežiimi taastamine) kui ka niidualadel (eelkõige majandamise kvaliteedi tõstmine). (Mustsaba-vigle (*Limosa limosa*) kaitse tegevuskava; H. Pehlak, 2012.)

Rüüt on Eestis suurtes soodes esinev haudelind, kes vajab maaparandusest mõjutamata ulatuslikke rabasid. Hinnanguliselt on Eestis 3000–4000 rüüda paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel püsinud stabiilsena. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Hoburästas on Eestis vanu madalaboniteedilisi männikuid eelistav üldlevinud haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 24 000 – 35 000 hoburästa paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel püsinud stabiilsena. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine

arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Väikekoovitaja on Eestis ebaühtlase levikuga harv rabade haudelind (hinnanguliselt 400–700 paari). Väike-koovitajat kohatakse Eestis peamiselt läbirändel. Viimastel aastatel on liigi arvukus küll kõikunud, kuid suurusjärk on jäänud samaks. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Punajalg-tilder on Eestis rannikul ja suurtes soodes esinev haudelind. Hinnanguliselt on Eestis 3000–6000 punajalg-tildri paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel langenud. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Rabapüü on Eesti rabade haruldane haudelind, kes viibib Eestis aasta läbi. Hinnanguliselt on Eestis säilinud 30–50 pesitsevat rabapüü paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel jätkuvalt langenud. Rabapüüd võib kohata Eestis nii rabades kui ka siirdesoodes, liik eelistab kohti, kus on puhmarinne ja hõredalt mände, rabasaarte ümbrusi ja puisraba servaalasid. Samas ei liigu rabapüü täiesti lagedates rabades. Talvel võib seda liiki kohata rabades ja nende servaaladel, kus on kergem põdsastest toitu leida. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Hallõgija on Eestis harv rabade haudelind, kelle arvukuseks hinnatakse 300–500 paari. Viimastel aastatel on liigi arvukus püsinud stabiilsena. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Hiireviu on Eestis üldlevinud väikesearvuline haudelind, kes vajab pesapaigana vanasid metsi. Hinnanguliselt on Eestis 6000–7000 hiireviu paari. Liigi arvukus on viimastel aastatel püsinud stabiilsena. (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2013; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013.)

Suurim ohutegur nende liikide arvukuse ja elupaikade vähenemiseks või kadumiseks kaitsealal on elupaikade hävimine inimtegevuse tagajärjel. Oluline ohutegur on ka häirimine.

- **Linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus** – linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki linde tapmise ja püüdmise eest, piirata lindude küttimist ja nendega (samuti nende kehaosade ja neist valmistatud esemetega) kaubitsemist. Direktiiv teeb kohustuslikuks moodustada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja rändliikide elupaikade kaitseks spetsiaalsed linnualad. Linnudirektiivi artikkel 4 punkt 1 kohaselt peavad liikmesriigid I lisas nimetatud liikide elupaikade kaitseks rakendama erimeetmeid, et kindlustada nende liikide säilimine ja paljunemine nende levikualal. Linnudirektiivi artikkel 4 punkt 2 kohaselt on liikmesriikidel kohustus rakendada erimeetmeid direktiivi lisades nimetatud regulaarselt esinevate rändlinnuliikide, eelkõige nende liikide pesitsus-, sulgimis- ja talvitusala ning rändepeatuspaikade, kaitseks, mis tagaks nende liikide säilimise ja paljunemise levikualal.

Kuna moodustatav Kikepera looduskaitseala on oluline elupaik linnudirektiivi lisades eespool nimetatud kaitsealustele linnuliikidele ning ka oluline peatus- ja puhkepaik rändlindudele, siis kaasneb sellega Eesti riigil kohustus rakendada meetmeid oluliste

elupaikade ja peatuspaikade säilitamiseks. Looduskaitseala moodustamine on selle kohustuse täitmiseks parim võimalus.

2.2. Loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekus

Kikepera looduskaitseala (sh linnuala) hõlmab mitme ohustatud ja haruldase liigi elupaiku, millest osa on kaitse all püsielupaikadena ja osa hoiuala koosseisus. Kaitsealale jääb üheksa metsise püsielupaika, üks kaljukotka, üks must-toonekure ja üks kanakulli püsielupaik ning Kikepera hoiuala. Kokku kehtib Kikepera linnualal viiest õigusaktist tulenev kaitsekord. Looduskaitseala moodustamisega soovitakse üksteisele suhteliselt lähedistiku paiknevad eri liikide kaitseks loodud püsielupaigad ja nendega piirnev hoiuala koondada üheks terviklikuks kaitsealaks. Selle tegevuse peamine eesmärk on ühtlustada kaitsekord, kehtestada kogu territooriumil paiknevate loodusväärtuste kaitseks konkreetsem ja proportsionaalne kaitsekord ning tagada liikidele vajalike liikumis- ja levikukoridoride säilimine. Nii kujuneks tulevikus alal välja ökoloogiliselt terviklikud metsakooslused, mis on praeguseks majanduse tulemusena muutunud killustatuks. Elupaiga killustatus ja kadu on peamine liigilevikut ja liigiarvukust pärssiv asjaolu. Ühtse metsakoosluse loomine, kus liikidel on võimalus vabalt levida ja uusi elupaiku asustada, annab võimaluse mitte ainult kaitsta olemasolevaid, hästi sobivaid elupaiku, vaid ka taastada vanu, et suurendada ohus oleva liigi populatsiooni levikuvõimalusi. Üks lihtsamaid taastamise meetmeid on metsade looduslikule taastumisele jätmine. Ühtse, kompaktsel Kikepera kaitseala loomine annab selle võimaluse kui taastada väga väärtuslikke alasid hetkel vähemväärtuslike alade arvelt kuna otstarbekas on taastamine läbi viia kohas, kus on väga väärtuslikke puistuid. Kikepera looduskaitseala moodustamine kaitseb Eesti olulisimat metsise esindusala. Samuti on kõnealusel alal väga oluline roll mitme teise sealsele loodusmaastikule iseloomuliku linnuliigi, sh linnudirektiivi I lisa liikide soodsa looduskaitse seisundi saavutamisel. Kuigi ala ei kuulu Natura 2000 võrgustiku loodusala hulka, on seal inventeeritud mitu loodusdirektiivi elupaika, mis on seatud ka ala kaitse-eesmärkideks, sest ühtlasi on tegemist ka elupaikadega linnuala eesmärgiks olevatele liikidele. Kaitseala koosseisu jääb mitu märgala, neist suuremad Lodja raba, Katkusoo, Valgeraba (Oissaare raba), Saessaare raba ja Kauni raba vastavad ka suuremas osas elupaigatüübile rabad (7110*) ning on oluliseks elupaigaks mitmele kaitse-eesmärgiks seatud liigile. Samuti on kaitsealal inventeeritud erinevaid niidu- ja metsaelupaigatüüpe. Kaitsealale jäävad metsakooslused on üsna mosaiiksed, majandamisest mõjutatud metsaosad vahelduvad väärtuslike vanametsa aladega, mis pakuvad linnuala liikidele häid pesitsustingimusi ning sobivat ja ümbritseva metsa edaspidisel mõõdukal majandamisel ka paraneva kvaliteediga elupaika alal tervikuna. Looduskaitse arengukavas aastani 2020 on öeldud, et vastavalt metsa range kaitse miinimumvajaduse uuringutele peab rangelt kaitstavate metsade kogum aastaks 2020 olema tüpoloogiliselt esinduslik ja hõlmama vähemalt 10% kogu metsamaast. Arengukava järgi esinevad range kaitse vajadused laane-, salu- ja soovikumetsade osas. Kikepera looduskaitseala moodustamisega vähenevad laane-, salu- ja soovikumetsade kaitsevajakud. Kaitstava ala laiendusalaadel on neid metsatüüpe 135 ha (laanemetsi 9, soovikumetsi 88 ja salumetsi 38 ha). Nimetatud metsatüüpe arvatakse täiendavalt sihtkaitsevööndisse 386 ha (laanemetsi 13, soovikumetsi 295 ja salumetsi 78 ha). Kokku on loodaval kaitsealal laane-, salu- ja soovikumetsi 878 ha (laanemetsi 32, soovikumetsi 695 ja salumetsi 151 ha).

Kikepera Natura linnuala, sealhulgas moodustatav Kikepera looduskaitseala kuulub metsalinnustiku väärtuste poolest viie tähtsaima Eesti kaitseala hulka. Võttes aluseks keskkonnaregistri andmed, Kikepera linnualal tehtud inventuuride aruanded, Eesti Ornitoloogiaühingu koostatud Natura linnualade seisundi aruandluse (2013) ja väljaande „Eesti lindude kaitsestaatus” (Hirundo supplementum 4/2001), kuulub Kikepera looduskaitseala 12

kaitstava linnuliigi (must-toonekurg, hoburästas, laanepüü, teder, metsis, värbkakk, händkakk, habekakk, karvasjalg-kakk, hallpea-rähn, musträhn, väike-kärbsenäpp) Eesti kümne olulisima pesitsusala hulka. Nende allikate analüüsimisel on jõutud järeldustele ka teiste alljärgnevate liikide puhul.

- Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kümne olulisima (4. koht) kaitsealadel asuva must-toonekure pesitsusala hulka.
- Kikepera looduskaitsealal asub kaks kaljukotka pesapaika. Lõunapoolne pesa on olnud viimastel aastatel jätkuvalt asustatud. Põhjapoolne pesa on 2001. aastal hävinud ja selle asemele on tehtud tehispesa. 2010. ja 2011. aastal tehtud vaatlustel pole see pesa asustatud olnud. Kaljukotka kaitsestrateegia ei põhine ainult konkreetse pesakoha kaitsel, vaid ka pesitsemiseks sobiva pesametsa kaitsel. Kunagine pesitsus mingis asukohas näitab, et kotkale on see pesitsemiseks sobiv, mistõttu püsib suur tõenäosus, et asukoht uuesti asustatakse. Seetõttu on oluline jätkuvalt kaitsta ka pikemat aega asustamata olnud pesitsuskohti.
- Kikepera looduskaitsealal mängib 65–80 metsisekukke. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kümne olulisima (1. koht) kaitsealadel asuva metsise pesitsusala hulka. Metsise tegevuskava eelnõu kohaselt on Eesti metsise metapopulatsioon jagatud ruumiliselt eristuvateks, sidusatest mängudest koosnevateks üksusteks ehk tuumaladeks ja nende vahelisteks astmelaudadeks. Kikepera looduskaitsealale jääva populatsiooni puhul on tegemist metsise tuumalaga.
- Kikepera looduskaitsealal mängib 62–70 tedrekukke. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kümne olulisima (7. koht) kaitsealal asuva tedre pesitsusala hulka.
- Kikepera looduskaitsealal pesitseb:
  - 10–12 paari valgeselg-kirjurähne. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kahekümne olulisima (11. koht) kaitsealal asuva valgeselg-kirjurähni pesitsusala hulka.
  - 15–20 paari laanerähne. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kahekümne olulisima (12. koht) kaitsealal asuva laanerähni pesitsusala hulka.
  - 3–5 paari karvasjalg-kakke. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kümne olulisima (5. koht) kaitsealal asuva karvasjalg-kaku pesitsusala hulka.
  - 180–200 paari laanepüüsid. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kahekümne olulisima (4. koht) kaitsealal asuva laanepüü pesitsusala hulka
  - 20–25 paari händkakke. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kümne olulisima (4. koht) kaitsealal asuva händkaku pesitsusala hulka.
  - 15–20 paari värbkakke. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kümne olulisima (1.–3. koht) kaitsealal asuva värbkaku pesitsusala hulka.
  - 40–45 paari musträhne. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kümne olulisima (3. koht) kaitsealal asuva musträhni pesitsusala hulka.
  - 10–15 paari hallpea-rähne. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kümne olulisima (6. koht) kaitsealal asuva hallpea-rähni pesitsusala hulka.
  - 40 paari öösorre. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kahekümne olulisima (20. koht) kaitsealal asuva öösorri pesitsusala hulka.
  - kuni 10 paari nõmmelõokesi. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kahekümne olulisima (15. koht) kaitsealal asuva nõmmelõokese pesitsusala hulka.
  - 250–300 paari väike-kärbsenäppe. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kümne olulisima (6. koht) kaitsealal asuva väike-kärbsenäpi pesitsusala hulka.
  - 25 paari mudatildreid. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kahekümne

- olulisima (20. koht) kaitsealal asuva rüüda pesitsusala hulka
- 80 paari hoburästa. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kümne olulisima (10. koht) kaitsealal asuva hoburästa pesitsusala hulka.
  - 5 paari väikekoovitajaid, 5 paari punajalg-tildreid, 5 paari mudatildreid, kuni 2 paari rabapüüsid, 2–4 paari hallõgijaid, 20 paari punaselg-õgijaid, kuni 10 paari hiireviisid, kuni 3 paari heriaseviisid, 6–8 paari sookurgi, 1 paar mustsaba-viglesid ja 1–2 paari kanakulle.
- Kikepera looduskaitsealal on teada üks habekaku pesapaik. Kikepera looduskaitseala kuulub Eesti kümne olulisima (1.–3. koht) kaitsealal asuva habekaku pesitsusala hulka.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitseala tüübiks on valitud looduskaitseala. Kaitseala väärtuste analüüs näitas, et ala vastab looduskaitseala määratlusele, sest põhilised väärtused on seal pesitsevad ja peatuvad häirimise suhtes tundlikud kaitsealused linnuliigid. Hoiuala kaitsekord ei võimalda mitme piirangu rakendamist, mis on ala kaitse-eesmärgiks olevate liikide (ja seega kogu kaitstava ala) soodsa seisundi saavutamiseks ja säilitamiseks vajalikud, näiteks maaparandussüsteemide hooldamise reguleerimist, jahipidamise ja inimeste kaitsealal viibimise eesmärgipärast piiramist. Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piir

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja loodusväärtustele vajalik puhver ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (teed, metsasihid, kraavide kaldad, mõõdistatud maaüksused). Kaitseala piir on kantud kaardile kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 15 000) ja maakatastri andmeid seisuga jaanuar 2015.

Kaitseala pindala on 10 732,8 ha, millest sihtkaitsevööndisse jääb 5800,5 ha ja piiranguvööndisse 4932,3 ha. Kaitsealuse ala pindala suureneb 1042,4 ha võrra, sellest 36 ha on eraomandis olev maa, mis jääb kaitseala piiranguvööndisse. Kikepera looduskaitseala 10 732,8 ha-st on 666,6 ha eramaa ja ülejäänud on riigimaa, mida haldab Riigimetsa Majandamise Keskus. Võrreldes kehtiva kaitsekorruga suureneb sihtkaitsevöönd 3837,7 hektari võrra, millest 9,6 ha jääb eramaale. Uue tsoneeringu kohaselt jääb sihtkaitsevööndisse eramaid 83,2 ha, sellest liikumispääringuga on 80,1 ha (eramaadel suureneb liikumispääringuga sihtkaitsevöönd võrreldes kehtiva kaitsekorruga 6,5 ha). Täpsem ülevaade on esitatud

	Ajalise liikumispääringuga						
	Metsise SKV			Saessaare SKV		Sutesoo SKV	
	eraomandis (ha)	riigiomandis (ha)	katastrisse kandmata (ha)	eraomandis (ha)	riigiomandis (ha)	eraomandis (ha)	riigiomandis (ha)
	71,3	1536,2	0,1	0,0	470,9	8,8	66,6
Vööndi pindala	1607,5			470,9		75,4	
Kokku	2153,9						

Eraomandis liikumispääringuga maa (ha):	80,1
Varasemalt liikumispääringuga eramaid (ha):	73,6
Kaitsekorra muutusega lisandunud liikumispääringuga eramaid (ha):	6,5
Varasemalt püselupaikade sihtkaitsevööndite pindala (ha):	1962,8

	Ajalise liikumispääringuga				
	Kikepera SKV		Kikepera PV		
	eraomandis (ha)	riigiomandis (ha)	eraomandis (ha)	riigiomandis (ha)	katastrisse kandmata (ha)
	3,1	3643,5	583,4	4347,3	1,6
Vööndi pindala	3646,6		4932,3		
Kokku	8578,9				

Kaitseala sihtkaitsevööndite pindala (ha):	5800,5	
Sihtkaitsevööndites kokku eramaid (ha):	83,2	1,4 %
Sihtkaitsevööndites kokku riigimaa (ha):	5717,2	98,6 %
Kaitseala pindala kokku (ha):	10732,8	
Varasemalt oli kaitse all (ha):	9690,4	90,3 %
Kaitse alla lisandub (ha):	1042,4	
Kaitse alla lisanduvad eramaid (ha):	36,0	
Kaitsealal kokku eramaid (ha):	666,6	6,2 %
Sihtkaitsevööndite suurenemine (ha):	3837,7	

alljärgnevas tabelis.

Kaitseala välispiiri määramisel lähtuti sellest, et kõik kaitse-eesmärgiks olevad väärtused (elupaigatüübid ning kaitsealused liigid, nende elupaigad ja kasvukohad) oleksid tervenisti looduskaitseala koosseisus. Piiritlemisel lähtuti ka sellest, et piir oleks üheselt arusaadav ja looduses võimalikult kergesti tuvastatav. Piiritlemisel arvestati ka olemasoleva Kikepera hoiuala, erinevate püselupaikade ja Kikepera linnuala välispiiridega. Kaitseala piiritlemiseks kasutati põhikaardile kantud teede ja kraavide servi, ojade ja jõe kaldajooni, kõlvikute piirjooni ja katastriüksuste piire, kusjuures välispiiri puhul on teede ja kraavide korral piiriks nende kaitsealapoolne serv. Välispiirile jäävad teed ja kraavid jäeti kaitsealast välja, kuna nendel liikumine ja nende hooldamine ei ohusta kaitsealale jäävaid loodusväärtusi. Kaitseala piiritlemisel ojaga on piir moodustatud mööda oja kaitsealapoolset serva. Kanaküla metskond 1 maaüksusel on välispiir moodustatud mööda Halliste jõe vasakpoolset kaldajoont kuni Tõõtsi oja suubumiskohani ehk jõgi jääb kaitsealast välja. Kanaküla metskond 24 maaüksusel paikneb Halliste jõe osa arvati kaitseala territooriumile ehk välispiir paikneb parempoolisel kaldajoonel.

Kaitseala koosneb valdavalt varem kaitse all olnud püselupaikadest ja hoiualast, kuid eksperdi ettepanekul on liidetud ka uusi hoiuala või püselupaigaga piirnevaid alasid.

- Osaliselt liidetakse Sigaste Natura variala, metsakvartal LD208. Alal on inventeeritud

väärtuslik elupaigatüüp vanad looduspõõsad (9010*, looduskaitsealine seisund B), mis on tzoneeritud sihtkaitsevööndisse. Tegemist on valdavalt mustika kasvukohatüübi metsaga, kus puistu vanus ulatub 170 aastani. Kvartal LD187 on samuti variala koosseisus, kuid ei ole kaitsealaga liidetud, kuna seal tehtud rajete tõttu ei ole ala loodusväärtused enamjaolt säilinud. Laiendusala piiri on võrreldes ekspertiisiga korrigeeritud, välja on jäetud kvartali LD208 kagunurk ja osa kvartalist LD209, sest nendel aladel kaitset väärivaid loodusväärtusi ei esine (ei esine ühtegi püsielupaika, kaitsealust liiki ega väärtuslikku kooslust).

- Kivioja Natura variala liidetakse terves ulatuses kaitsealaga. Praegu on metsise püsielupaigana kaitse all vaid osa Lodja rabast, kuid kuna see raba on väikese pindalaga, siis selle väga head seisundit ei saa kaitsta, kui see pole tervikuna kaitse all. Seetõttu tuleb raba tervikuna arvata kaitseala koosseisu. 2010. aastal on seal inventeeritud elupaigatüübid rabad (7110*, looduskaitsealine seisund B) ning siirde- ja õõtsiksood (7140). Liidetav osa on tzoneeritud sihtkaitsevööndisse.
- Liidetakse Saunametsa Natura variala, kvartal KI181 ja osaliselt kvartal KI180, kuna ala on registreeritud metsise elupaigana ja metsaeraldistel 17, 28, 29, 30, 31, 32, 37 ja 40 asub Kollanõmme metsise mänguala. III kategooria kaitsealustest liikidest esineb seal veel hoburästas ja musträhn. Alal on inventeeritud elupaigatüüp vanad looduspõõsad (9010*, looduskaitsealine seisund B) ja vääriselupaik. Valdavalt on tegemist mustika kasvukohatüübi metsadega, kuid esineb ka sinika, sinilille ja tarna kasvukohatüüpi. Puistu vanus küündib 150 aastani. Sihtkaitsevööndisse on arvatud metsise mänguala, seda ümbritsev mets on puhvrina tzoneeritud piiranguvööndisse. Metsise mänguala keskpunkt jääb kvartal KI181 eraldusele 28 ja vaid 130 meetri kaugusele projekteeritavast sihtkaitsevööndi piirist. Tagamaks puhvri olemasolu mängu servas, on piiranguvööndisse määratud idapoolne osa kvartalist KI180. Metsise tegevuskava eelnõu kohaselt on metsise mänguasurkonna kaitseks vajalik hoida vähemalt 1 km raadiusesse jäävat ala ümber mängu keskpunkti. Antud juhul ulatub puhvriks määratud piiranguvööndi osa välispiir mängu keskpunktist maksimaalselt 380–680 m kaugusele. 2/3 kvartali KI180 idaosa metsadest, mis määrati piiranguvööndisse, on vanad palu- ja rabastuvad männikud ehk metsise jaoks primaarsed ja kõige olulisemad elupaigad. Seega on mängualale piiranguvööndit puhvriks määrates lähtunud minimaalsest kaitsevajadusest, mis tagab mänguala säilimise ja häirimisest hoidumise. Kvartali KI180 idaosasse planeeritud piiranguvööndist loobumine võib suure tõenäosusega kaasa tuua olukorra, kus vaatamata ulatuslikele piirangutele jääb ala kaitse-eesmärk saavutamata ja Kollanõmme metsise mänguasurkond hävib. Et tegu on osaga Kikepera Natura ala metsise asurkonnast, siis on ala piisav kaitse vajalik ka juba võetud Natura kohustuse täitmiseks. Puhvriks vajaliku piiranguvööndi pindala on 22,5 ha ning ala küpsed metsad on keskmise ja madala boniteediga. Arvestades ala väiksust, keskmist majanduslikku väärtust ja asjaolu, et piiranguvööndis on ka edaspidi võimalik metsade suunatud majandamine, ei saa kaitsekorraldusega kaasnevat saamata jäävat tulu hinnata oluliseks. Laiendusala piiri on võrreldes ekspertiisiga korrigeeritud, välja on jäetud kvartali KI181 loodenuurk ja osa kvartalist KI173, kuna alal on tehtud osaliselt lageraie ja kasvav puistu ei ole oluline elupaik ala kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele. Ülejäänud laiendus on otseselt vajalik Kikepera Natura ala kaitse-eesmärgi saavutamiseks.
- Terves ulatuses on kaitsealaga liidetud kvartalid LD127 ja LD128 ning osaliselt

kvartalid LD129 ja LD130, selleks et tagada Katkusoole ja metsise mängualale piisav puhver. Kaitsealustest linnuliikidest esinevad seal laanepüü, hoburästas ja musträhn. Alale jäävad valdavalt raba, sinika, mustika ja pohla kasvukohatüübi keskealised ja küpsed männikud ehk metsise jaoks primaarsed ja kõige olulisemad elupaigad. Kuna ala kaitsealaga liitmine on vajalik eelkõige puhvri tagamiseks metsise mängualale ning teistele Katkusoos ja seda ümbritsevates metsakooslustes esinevate liikide elupaikadele, on laiendus tsoneeritud piiranguvööndisse. Piiranguvööndisse tsoneeritud puhverala eesmärgiks ei ole taastada liikide püsivaid elupaiku, vaid luua metsaraieid piirates liikidele sobivaid puistuid, mis tagaksid liikidele levimisvõimalused. Projekteeritav piiranguvöönd on vajalik eelkõige kolme metsise mänguasurkonna soodsa seisundi tagamiseks. Neist Katkusoo mänguala keskosa jääb vaid 230 m kaugusele olemasoleva kaitstava ala piirist ehk mäng toimub sisuliselt projekteeritava piiranguvööndi piiril. Metsise tegevuskava kohaselt on metsise mänguasurkonna kaitseks vajalik hoida vähemalt 1 km raadiusesse jäävat ala ümber mängu keskpunkti. Antud juhul ulatub puhvriks määratud piiranguvööndi osa välispiir mängude keskpunktidest maksimaalselt 400–950 m kaugusele. Mängualale piiranguvööndit puhvriks määrates on lähtutud minimaalsest kaitsevajadusest, mis tagab mänguala säilimise ja häirimisest hoidumise. Piiranguvööndi moodustamine antud alal on kriitilise tähtsusega ühe ja toetav kahe Kikepera Natura alal asuva metsise mänguasurkonna jaoks. Piiranguvööndi moodustamisest loobumine toob kaasa olukorra, kus vaatamata ulatuslikele piirangutele ei ole võimalik ala kaitse-eesmärki saavutada, sest osa kriitilise tähtsusega metsise elupaikadest on kaitseta. Nii ei oleks edaspidi võimalik tagada ka juba võetud Natura kohustuse täitmist. Kikepera Natura linnuala moodustamisel oli ekspertide esitatud esialgsete piiridega antud projekteeritav piiranguvööndi osa linnualasse määratud. Ala kaitsevajadust kinnitas 2006. aastal tehtud Kikepera linnuala linnustiku inventuur, mille järel algatas Keskkonnaministeerium antud metsade Katkusoo metsise püsielupaigaga liitmise. Ala suurt kaitseväärtust kinnitab asjaolu, et käesoleval aastal leiti sealt II kaitsekategooria liigi männi-soomussambliku esinduslik kasvuala, mis katab üle 60% projekteeritavast piiranguvööndist. Puhvriks vajaliku piiranguvööndi pindala on ligikaudu 50 ha ja ala metsad on üle 80% ulatuses väga madala, madala ja keskmise boniteediga. Arvestades ala väikest kuni keskmist metsamajanduslikku väärtust ja asjaolu, et piiranguvööndis on ka edaspidi võimalik metsade suunatud majandamine, ei saa kaitsekorraldusega kaasnevat saamata jäävat tulu hinnata oluliseks. Laiendusala on otseselt vajalik Kikepera Natura ala kaitse-eesmärgi saavutamiseks.

- Kvartal VN132 on liidetud kaitsealaga terves ulatuses piiri terviklikkuse huvides ja selleks, et tagada kvartalis registreeritud metsise elupaigale ümbritsev ala, mis leevendaks väljastpoolt kaitseala tulenevat inimõju. Liidetav ala on arvatud piiranguvööndisse. Laiendus on otstarbekas ja vajalik Kikepera Natura ala kaitse-eesmärgi saavutamiseks.
- Osaliselt liidetakse kvartal VN024, et Saessaare raba oleks tervikuna kaitseala koosseisus, laiendus on koos ülejäänud rabaga arvatud sihtkaitsevööndisse. Tegu on lahutamatu osaga Saessaare sookompleksist. Ala kaitse alla võtmisega tagatakse Saessaare soo terviklik kaitse. Üle poole alast ei ole vaatamata kuivendusele sisuliselt metsastunud: alale jäävad metsamajanduslikult vähemväärtuslikud puistud, mille boniteet on väga madal või madal ja hektari tagavara vaid 30–50 tihumeetrit. Arvestavat metsa on alal vaid primaarse siirdesoometsana, mille boniteet on samuti kogu ulatuses madal. Ala on ka väärtuslik metsakanaliste elupaik, eriti tedre pesitsusalana. Samuti on

ala kaitse vajalik Saessaare sookompleksis kaitstavate soolindude (rabapüü, mustsaba-vigle, väikekoovitaja, rüüda, sookure, mudatildri, punajalg-tildri ja hallõgija) elupaikade soodsa seisundi tagamiseks. Laiendusala on otseselt vajalik Kikepera Natura ala kaitse-eesmärgi saavutamiseks.

- Ekspert on teinud ettepaneku liita kaitsealaga Kikepera hoiuala ja Soomaa rahvuspargi vahele Viljandi maakonda jääv ala, kuna see liidaks Kikepera looduskaitseala ja Soomaa rahvuspargi ühtseks ökoloogiliseks tervikuks. Hetkel on Kikepera hoiuala koosseisus ja kaitse all vaid osa Kauni rabast, kaitseta on ka Soomaa rahvuspargi piiridest välja jääv osa metsise elupaigast ja mängualast. Laiendusala piiri on võrreldes ekspertiisiga korrigeeritud, välja on jäetud ettepanekuala kõige põhja- ja idapoolsemad kvartalid, kuna sinna jäävad tugevalt majandatud ja suures ulatuses kõdusoo kasvukohatüübi metsad, mis ei ole olulised metsise elupaigana ega kriitilise tähtsusega teistele kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele. Ettepanekualast liidetakse kaitsealaga keskkonnaregistris registreeritud metsise elupaik ja Kauni raba terves ulatuses. 2/3 laiendusala moodustavad põlise Räksi metsise mänguala elupaigad. Praegu jääb Räksi metsisemängu keskosa olemasolevale Kikepera linnualale ja selle piirist vaid 60 m kaugusele. Tegu on väga olulise ja siiani elujõulise mängualaga (1999. aastal mängis minimaalselt 12 kukke, 2010. aastal mängis 3 kukke). Praegune kaitsekord tagab alal pindalaliselt kuni poolte metsise mänguaurkonna elupaikade kaitse. Kuna Räksi mänguaurkonna peamised pesitsusalad jäävad kaitseta Kauni raba serva (mitmed pesakondade vaatlused), siis hinnanguliselt on põhiosa selle mänguaurkonna toimimiseks vajalikest elupaikadest sisuliselt kaitseta. Kikepera Natura alal asuva metsise mänguaurkonna säilimise tagamiseks on vajalik kehtestada kaitsekord kogu sealse metsise elupaiga ulatuses. Et tegu on osaga Kikepera Natura ala metsise asurkonnast, siis on ala piisav kaitse vajalik muu hulgas juba võetud Natura kohustuse täitmiseks. Ülejäänud Kauni raba ja selle servametsade kaitsealaga liitmine lähtub asjaolust, et Kauni raba moodustab hüdrooloogilise terviku, mille kaitset on raske või võimatu tagada vaid poolt sood säilitades. Kauni raba ja selle servametsad on oluliseks elupaigaks kõikidele metsakanalistele. Lisaks metsisele esinevad liidetaval alal kaitsealused liigid nagu hiireviu, mustrahñ, laanepüü ja händkakk. Alale jäävad valdavalt raba- ja siirdesoo männikud, vähesemal määral leidub angervaksa, tarna, mustika ja paiguti ka kõdusoo kasvukohatüübi metsi. Kauni raba ja metsise mänguala on planeeritud sihtkaitsevööndisse, seda ümbritsev osa aga piiranguvööndi koosseisu. Laiendusala on otseselt vajalik Kikepera Natura ala kaitse-eesmärgi saavutamiseks.
- Kvartali KP184 ulatuses tõmmati piir olemasoleva teeni välispiiri selguse huvides ja laiendusala piirnevale metsise mängualale minimaalse vajaliku kaitse tagamiseks. Metsise elupaigaks loetakse kokkuleppeliselt kuni 3 km raadiuses ümber mängu tsentri paiknevat metsaala, mida kasutatakse mängimiseks, sigimiseks, toitumiseks ja puhkamiseks eri aastaegadel. Metsise mänguagne elupaik on tavaliselt kuni 1 km kauguseni mängu tsentrist ulatuv puhke- ja toitumisala, mida metsisekuked kasutavad. Kvartalisse KP184 jääv laiendusala paikneb metsise mängu tsentrist ligikaudu 600 m kaugusel ja kuulub metsise mänguagessesse elupaika. Kehtiv kaitsekord ei ole piisav, kuna oluline osa metsise mänguagesselt elupaigast on kaitseta, seal ei ole tagatud metsise mänguala säilimise seisukohast oluline tingimus, mille kohaselt peab mänguagesses elupaigas olema tagatud vähemalt 50% üle 60 aasta vanuste männikute või männi osalusega segametsa säilimine. Laiendusala sõltub Kikepera Natura alal asuva metsise mänguaurkonna soodne seisund, mistõttu on tegu otseselt linnuala kaitse-eesmärgi

saavutamiseks vajaliku laiendusega ja juba võetud Natura kohustuse täitmisega. Laiendusala on otseselt vajalik Kikepera Natura ala kaitse-eesmärgi saavutamiseks.

- Eksperti ettepanekul liideti osaliselt kvartalid KP337 ja KP203, kuna seal leiduvad vanametsa killud (kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele sobivad elupaigad, mis on saavutanud raievanuse ja mida pole seetõttu võimalik säilitada väljaspool kaitseala), mis on elupaigaks sellistele liikidele nagu hallpea-rähn, musträhn ja laanepüü. Laiendusala piiri on võrreldes ekspertiisiga korrigeeritud, välja on jäetud 2/3 kvartalist KP337. Allesjäänud laiendus on tzoneeritud sihtkaitsevööndisse. Ligikaudu 1/3 laiendusala metsadest kvalifitseeruvad vanaks loodusmetsaks (9010) ning kuuluvad kasvukohatüübilt laane- ja soovikumetsade hulka, st tegu on rangelt kaitstavate metsade vajaku täitmiseks sobiliku alaga. Kvartali KP203 eraldisel 1 on jänsekapsa-mustika kasvukohatüübi 135-aastane kuusik. Kvartalisse KP337 jäävad ka naadi ja angervaksa kasvukohatüübi metsad. Sealhulgas 3 ha-l sellest on väga väärtuslik loodusmets, mis vastab ka vääriselupaiga kriteeriumitele. Lisaks leidub alal soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080). Laiendusala ei sõltu otseselt olemasoleva Natura ala kaitse-eesmärgiks võetud kohustuste täitmine, kindlasti on sel aga toetav mõju. Väärrib osaliselt kaitset ka iseseisva alana, sealsete väärtuslike vanade metsade ja kaitstavate liikide elupaikade tõttu.
- Kvartalid KP315 ja KP321 liidetakse terves ulatuses kaitseala terviklikkuse huvides ja piiritlemise põhimõtteid arvestades. Laiendusala piiri on võrreldes ekspertiisiga korrigeeritud, välja on jäetud osa kvartalist KP328, kuna alal ei esine oluliselt väärtuslikke elupaiku ega kaitsealuseid liike. Laiendusala on otseselt vajalik Kikepera Natura ala kaitse-eesmärgi saavutamiseks, sest suuremal osal liidetavatest kvartalitest asub metsise püsielupaik. Ala kaitse alla võtmise tagatakse metsise püsielupaiga kaitse ja säilimine tervikuna. Peale metsise esineb kaitsealustest liikidest kvartalis KP315 laanepüü (*Bonasa bonasia*) ja kvartalis KP321 väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*).
- Ekspert tegi ettepaneku liita kaitsealaga kvartalid VN121 ja VN122 terves ulatuses ning VN123 osaliselt. Kvartal VN121 liidetakse Kikepera sihtkaitsevööndiga ala terviklikkuse huvides, arvestades piiritlemise põhimõtteid ja kuna tegemist on laanepüü elupaigaga. Laiendusala jäävad naadi kasvukohatüübi metsad. Kvartalites VN122 ja VN123 asuvad vääriselupaigad ja sulgja õhiku kasvukohad inventeeritakse, täpsustatakse piirid ja jäetakse kaitse alla vääriselupaigana. Vääriselupaikade polügoonid asuvad vaheldumisi majandatud metsaosadega ning ei moodusta Kikepera looduskaitsealaga ühtset tervikut, mistõttu on otstarbekam nimetatud metsaosasid kaitsta ka edaspidi vääriselupaikadena. Laiendus toetab Natura ala kaitse-eesmärkide saavutamist.

Ekspert on teinud ettepaneku kaitsealaga liita ka:

- Saunametsa karvase maarjalepa püsielupaik. Seda ettepanekut ei võetud arvesse, kuna püsielupaiga kaitse-eesmärk (karvane maarjalepp) ei lähe kokku Kikepera looduskaitseala üldise kaitse-eesmärgiga, milleks on eelkõige looduslike metsa- ja sookoosluste kaitse ning nende loodusliku arengu soodustamine.
- Kvartal KK049 ja sellega piirnevad Halliste jõe äärsed eramaad. Laiendusala ei ole piisavalt põhjendatud, kuna sealsed metsad ei ole kaitse-eesmärgiks olevate liikide kaitseks esmatähtsad ja luhad on seal madala esinduslikkusega. Poollooduslike

koosluste tegevuskava kohaselt on 2013. aasta seisuga lamminiitude olukord oluliselt parem kui paljudel teistel poollooduslikel kooslustel. Seepärast ei keskenduta kaitstavate lamminiitude pindala suurendamisele, vaid juba hoolduses olevate niitude hoolduskvaliteedi parandamisele.

- Kvartalis VN113 eraldised 13–25, 30 ja 31. Laiendusala ei liideta, kuna alal ei ole keskkonnaregistri andmetel ohustatud ega haruldaste linnuliikide elupaiku ning esinduslikke elupaigatüüpe. Ekspert ei esitanud ka andmeid, mis kinnitaks väärtuste esinemist alal.
- Kvartalid KP181, KP182 ja KP183. Ala kaitsealaga ei liideta, kuna suuremal osal alast ei ole ohustatud ega haruldaste linnuliikide elupaiku ning esinduslikke elupaigatüüpe. Kvartalis KP181 olev püsielupaik jääb endiselt kaitse alla püsielupaigana ja nimetatud kvartalites lisaks esinevad väärtuslikumad metsakooslused võetakse kaitse alla vääriselupaikadena.
- Halliste jõe äärsed niidukooslused, mis oleksid loogiliseks jätkuks Soomaa rahvuspargi koosseisus olevatele lamminiitudele. Poollooduslike koosluste tegevuskava kohaselt on 2013. aasta seisuga lamminiitude olukord oluliselt parem kui paljudel teistel poollooduslikel kooslustel. Seepärast ei keskenduta lamminiitude pindala suurendamisele, vaid juba hoolduses olevate niitude hoolduskvaliteedi parandamisele.

Kaitsealast on välja lõigatud eramaad, kus asuvad aktiivses kasutuses olevate talude õuealad. Õuealadel ei paikne loodusväärtusi ja kaitsealaga liitmine tekitaks maaomanikele ebaproportsionaalse lisakohustuse oma tegevused kaitseala valitsejaga kooskõlastada.

Vööndite piiritlemine

Vastavalt eelnõukohasele kaitse-eeskirjale koosneb kaitseala ühest piiranguvööndist (Kikepera) ja neljast sihtkaitsevööndist (Kikepera, Metsise, Sutesoo ja Saessaare). Sihtkaitsevööndisse on arvatud praegu arvelolevate püsielupaikade sihtkaitsevööndid (pesitsusalad ja metsise mängupaigad), sood, rabad ja väärtuslikumad metsakooslused. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik metsa- ja sookoosluste loodusliku arengu tagamiseks ning seeläbi elustiku mitmekesisuse ja kaitsealuste liikide elupaikade säilimiseks. Piiranguvööndi kaitsekord ei võimalda tagada metsa- ja soo-elupaikade (nt vana loodusmets (9010*), rabad (7110*)) soodsat seisundit, sest võimaldab metsa majandamist ja kuivendussüsteemide hooldamist, samuti ei ole piiranguvööndis võimalik seada liikumispääsmeid ohustatud liikidele pesitsusaegse häirimise ärahoidmiseks. Kinnitatud metsise liigi tegevuskava kirjeldab metsise mängupaikade kaitse alla võtmist järgmiselt: „Metsise kaitseks tsoneeritud püsielupaik või kaitseala vöönd ei tohi olla reeglina väiksem kui 1 km raadiuses mängupaika ümbritsev ala (ca 314 ha). Kui sellega piirneb terviklikke kõrge kvaliteediga metsisele potentsiaalset sobivaid elupaiku, siis kaasatakse ka need tsoneeringusse. Püsielupaika ei kavandata metsise elupaigaks mittesobivaid kõlvikuid (põllumaa, hoonestatud elupaigad). Sihtkaitsevööndi moodustab vahetu mänguala, millest võib välja tsoneerida metsisele elupaigaks mittesobivaid kõlvikuid (näit põllumaa, veekogud, hoonestatud alad). Sihtkaitsevööndi planeerimisel arvestatakse mänguelupaigaks sobivate elupaikade paiknemisega maastikus, reeglina kauguseni kuni 700–800 meetrit mängukeskmest. See ala raadiusega 750 m mängu tsentrist hõlmab endas nii mängupaika kui ka umbes 81% kukkede päevasest toitumis- ja puhkepiirkonnast (Wegge et al., 2003).“ Lähtuvalt eelnimetatud põhimõtetest on piiritletud ka Kikepera looduskaitseala sihtkaitsevööndi piirid, mille üheks kaitse-eesmärgiks on metsis. Kohati on sihtkaitsevööndisse arvatud ka nooremaid ja hetkel väikse loodusväärtusega metsi, noorendikke ja raielanke. Ala on paiguti intensiivselt majandatud, mille tagajärjel on vana mets säilinud kohati vaid fragmentidena. Arvestades seda, et oleks tagatud väärtuslike metsaelupaikade säilimine, on sihtkaitsevööndisse arvatud

suuremad metsaalad, kus tulevikus kujuneksid välja ökoloogiliselt terviklikud metsakooslused ja väheneks negatiivse servaeefekti mõju vanametsa liikidele. Vaid fragmente kaitstes ei suurene ala soodne seisund liikide elupaigana. Võõndi piiride määramisel on arvestatud ka üldisi kaitsealade piiritlemise põhimõtted, mille kohaselt peavad piirid olema looduses hästi ja võimalikult täpselt tuvastatavad. Sihtkaitsevööndite piiritlemiseks kasutati põhikaardile kantud teede ja kraavide servi, kõlvikute piirjooni, katastriüksuste piire ja kaitseala välispiiri, kusjuures teede ja teid teenindavate kraavide korral on piiriks nende sihtkaitsevööndipoolne serv ja metsakuivenduskraavide korral väline serv. Teed jäeti sihtkaitsevööndist välja, kuna nendel liikumine ja nende hooldamine ei ohusta kaitsealale jäävaid loodusväärtusi. Metsakuivenduskraavid jäeti sihtkaitsevööndi koosseisu, et vältida või vähendada võimalikke kuivendamisest ja kraavide hooldamisest tingitud negatiivset mõju alal esinevatele kooslustele. Sihtkaitsevööndite vahelisel piiril olevad metsakuivenduskraavid arvati Metsise või Saessaare sihtkaitsevööndi koosseisu. Kohtades, kus sihtkaitsevööndi ja piiranguvööndi piiriks on Pääsmaa oja, Surju oja ja Kaskealuse oja, jäävad nimetatud veekogud piiranguvööndi koosseisu. Kaitsealale jäävad tuletõrje veevõtukohtad on arvatud kõik piiranguvööndisse, et tagada nende hooldamine.

Kikepera sihtkaitsevööndisse kuuluvad 24 lahustükina valdavalt kaitseala soo- ja metsakooslused, mis ei ole otseseks elupaigaks I kaitsekategooria linnuliikidele või metsisele. Võõndi peamine väärtus on metsa- ja soelupaigad.

Kikepera sihtkaitsevööndi piiritlemisel kasutati kraave, metsasihte, radu, pinnasteid, kõlvikute piirjooni, katastriüksuste piire, elektriliini sihi serva, vooluveekogusid, raiesmike piire, teid (sihtkaitsevööndi välispiiriks olevad teed ja nende juurde kuuluvad kraavid ei ole arvatud sihtkaitsevööndisse) ning mõttelisi sirgeid. Sirgeid kasutati kohtades, kus loodusväärtused paiknesid metsamassiivis või rabas ja looduses ei olnud võimalik leida tuvastatavaid piire.

Kahe punkti vahelised sirged asuvad järgmistel katastriüksustel:

75601:005:0397
75601:005:0393
71101:001:0313
71101:001:0307
71101:003:0064
75601:006:0244
71101:003:0106
36001:003:9209
36001:003:0018

Metsise sihtkaitsevöönd koosneb 15 lahustükist ning sinna kuuluvad peamiselt metsise elupaigad ja mängualad, metsise mängu- ja pesitsusaegse rahu tagamiseks on seal kehtestatud liikumispiirang 1. veebruarist kuni 30. juunini. Peale metsise püsielupaikade jääb metsise sihtkaitsevööndisse ka kanakulli püsielupaik.

Kikepera ja Metsise sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa- ja sooökosüsteemide, sealhulgas väärtuslike elupaigatüüpide ning kaitsealuste liikide kaitse, nende elupaikade taastamine ja soodsa seisundi säilimise tagamine. Kaitstavad elupaigad on huumustoitelised järved ja järvikud, rabad, siirde- ja õõtsiksood, vanad loodusemetsad, rohunditerikkad kuusikud, soostuvad ja soo-lehtmetsad ning siirdesoo- ja rabametsad.

Metsise sihtkaitsevööndi piiritlemisel kasutati kraave, metsasihte, katastriüksuste piire, radu, pinnasteid, kõlvikute piirjooni, vooluveekogude kaldajooni, raiesmike piire, teid

(sihtkaitsevööndi välispiiriks olevad teed ja nende juurde kuuluvad kraavid ei ole arvatud sihtkaitsevööndisse) ning mõttelisi sirgeid. Sirgeid kasutati kohtades, kus loodusväärtused paiknesid metsamassiivis või rabas ja looduses ei olnud võimalik leida tuvastatavaid piire.

Kahe punkti vahelised sirged asuvad järgmistel katastriüksustel:

71101:003:0106

71101:003:0064

71101:001:0313

75601:005:0397

Sutesoo sihtkaitsevöönd on määratud eelkõige I kategooria kaitsealuse liigi must-toonekure kaitseks. Sutesoo sihtkaitsevööndis on liikumispiirang 15. märtsist kuni 31. augustini.

Sutesoo sihtkaitsevööndi piiritlemisel kasutati elektriliini sihi serva, kraave, metsasihte, katastriüksuste piire, vooluveekogude kaldajooni, teid (sihtkaitsevööndi välispiiriks olevad teed ja nende juurde kuuluvad kraavid ei ole arvatud sihtkaitsevööndisse) ning mõttelisi sirgeid. Sirgeid kasutati kohtades, kus loodusväärtused paiknesid metsamassiivis ja looduses ei olnud võimalik leida tuvastatavaid piire.

Kahe punkti vahelised sirged asuvad järgmistel katastriüksustel:

71101:001:0168

71101:001:0313

71101:001:0421

Saessaare sihtkaitsevöönd on moodustatud eelkõige kaljukotka pesitsusalade kaitseks kolme lahustükina ja seal on kehtestatud liikumispiirang 1. veebruarist kuni 31. juulini.

Saessaare sihtkaitsevööndi piiritlemisel kasutati kraave, metsasihte, katastriüksuste piire, seisuveekogu kaldajooni, teid (sihtkaitsevööndi välispiiriks olevad teed ja nende juurde kuuluvad kraavid ei ole arvatud sihtkaitsevööndisse) ning mõttelisi sirgeid. Mõttelised sirged asuvad katastriüksusel 75601:006:0244.

Sutesoo ja Saessaare sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on seal esinevate kaitsealuste liikide ning nende elupaikade kaitse ja taastamine. Kaitstavad elupaigad on vanad loodusemetsad, rohunditerikkad kuusikud, soostuvad ja soo-lehtmetsad ning siirdesoo- ja rabametsad.

Kaitsealal on **Kikepera piiranguvöönd**. Piiranguvööndisse jäävad kaitseala väiksema väärtusega metsad ja niidualad, kus on vajalik poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine, mida on võimalik teha ka piiranguvööndi režiimiga. Tegemist on ühtlasi ka puhveralaga sihtkaitsevööndite vahel, mille üks eesmärk on tagada liikidele levimisvõimalus kaitseala tuumikalade (sihtkaitsevööndite) vahel, et säiliks haruldaste ja kaitsealuste liikide populatsioonide elujõulisus. Seetõttu on oluline, et piiranguvööndi metsi ei muudetaks majandamise käigus ühetaolisteks ning piiranguvööndi metsades säiliks kasvukohatüübile iseloomulik loodusmetsa struktuur ja looduslik mitmekesisus. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja poollooduslike koosluste säilitamine ning kaitsealuste liikide elupaikade soodsa seisundi kaitse ja taastamine. Kaitstavad elupaigad on looduslikud jõed ja ojad ning lamminiidud.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi ning kaitseala

tsoneeringu ja kaitse eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamust (Mati Kose, 2011).

Kaitse eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagavad kaitsealal esinevate liikide ja koosluste soodsa seisundi ning oleksid proportsionaalsed saavutatavale efektile. Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tsoneeritud ühte piiranguvööndisse ja nelja sihtkaitsevööndisse. Leebem kaitsereežiim seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise ja kaitseväärtuste säilimise, kuna ei võimalda tagada kaitsealustele linnuliikidele sobivate elupaikade säilimist.

Kaitseala moodustamisele peab järgnema järgmiste ministri määruste muutmine: 13. jaanuari 2005. a määrus nr 1 „Metsise püsielupaikade kaitse alla võtmine”; 16. aprilli 2009. a määrus nr 18 „Kaljukotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri”; 3. juuli 2006. a määrus nr 43 „Must-toonekure ja suur-konnakotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” ning 13. detsembri 2006. a määrus nr 73 „Kanakulli püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri”. Kikepera looduskaitseala moodustamisega arvatakse Kikepera looduskaitseala koosseisu kõik Kikepera looduskaitseala territooriumil varem kaitse all olnud püsielupaigad. Määruste muutmine on vajalik, et muuta kaitstavate loodusobjektide tüüpi ja seal kehtivaid piiranguid ning kehtestada kogu alale ühtne kaitsekord, mis tagab ka püsielupaikades esinevate loodusväärtuste säilimise ja kaitse.

Seniste kaitseala piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse määrusega kehtetuks Vabariigi Valitsuse 18. mai 2007. a määruse nr 154 „Hoiualade kaitse alla võtmine Pärnu maakonnas” § 1 lõike 1 punkt 7 ja nimetatud määruse lisas esitatud Kikepera hoiuala kaart, et vältida topeltkaitset.

Kaitsealal ei reguleerita pilliroo ega adru varumist, kuna vastavad ressursid kaitsealal puuduvad. Poollooduslike koosluste hooldamist pole reguleeritud sihtkaitsevööndis, kuna kõik niiduelupaigad asuvad piiranguvööndis.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

2.5.2.1 Lubatud tegevused

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud kaitsealal viibida, korjata marju, seeni ning muid metsa kõrvalsaadusi ja püüda kala kogu kaitsealal välja arvatud sihtkaitsevööndites, kus häirimistundliku liigi jaoks on kehtestatud liikumispiirang. Liikumispiiranguvälisel ajal väikese grupi inimeste kohalolek, kaitseala veekogudel kalapüük ning marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste korjamine ei häiri olulisel määral kaitseala linnustikku ega kahjusta loodusväärtusi. Tulenevalt mitmest keskkonnaministri kinnitatud püsielupaikade määrusest („Metsise püsielupaikade kaitse alla võtmine”, „Kaljukotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” ja „Must-toonekure ja suur-konnakotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri”) kehtivad liikumispiirangud valdavas osas ka praegu. Ajalise liikumispiiranguga ala moodustab kaitseala kogupindalast ligikaudu 20%. Ajalise liikumispiiranguga ala suureneb kehtiva kaitsekorraga võrreldes 191,1 ha võrra (sellest eramaale laieneb 6,5 ha). Eelkõige on liikumispiirang kehtestatud ja vajalik häirimise ärahoidmiseks alal, et tagada kaitsealuste häirimistundlike lindude (must-toonekurgede, kaljukotkaste ja metsiste) pesitsusaegne rahu. Võrreldes kehtivate Metsise püsielupaikade sihtkaitsevöönditega on liikumispiiranguga sihtkaitsevööndid laiendatud või nihutatud vastavalt metsise elupaiga prognoosmodelile.

Kaitsealal on lubatud jahipidamine, välja arvatud Metsise, Sutesoo ja Saessaare sihtkaitsevööndis 1. veebruarist kuni 31. augustini. Linnujaht on keelatud kogu kaitsealal aasta läbi. Teiste jahilukite jahti pole liikumispiiranguvälisel perioodil keelatud, kuna see ei sea otseselt ohtu kaitseala linnustikku ega kahjusta olulisel määral muid kaitseala loodusväärtusi. Jahipidamisele ajalise piirangu rakendamine (lindude pesitsus- ja poegade kasvatamise perioodil) ja linnujahi keeld on vajalik, kuna linnustiku kaitse on kaitseala peamine kaitseeesmärk. Kaitseala kuulub Kikepera linnuala koosseisu ja seetõttu on direktiivist tulenev kohustus kaitsta linde ka pesitsusvälisel perioodil. Jahilukite nimestikus esinevatest liikidest on mitmed seotud soode ja märgaladega ning osa neist võib pidada lausa soode linnufauna karakterliikideks (soopart, piilpart, rägapart, kalakajakas). Samas esineb mõnel alal pesitseval liigil sageli hiliseid järelkurnade pesakondi, mis ei pruugi linnujahi alguseks olla veel lennuvõimelised ja iseseisvunud, mistõttu nii nende küttimine kui ka häirimine kaitsealal läheks vastuollu linnukaitse põhimõtete ja looduskaitseala üldise eesmärgiga. Igasugune inimtegevuse häiriv toime mõjutab loodusmaastike häirimistundlikke linnuliike (kotkad, toonekured, kured, kanalised jt) negatiivselt. Seetõttu on kaitseala üks strateegilisi eesmärke vähendada ja kontrollida negatiivse mõju taset neile liikidele (eriti kanalistele). Nii linnujahiga kaasnev liikumine kui ka lasud tekitavad arvestatavat häirimist, eriti kui kasutada jahisaagi tabamiseks linnukoera. Kuigi ka suur- ja muude ulukite jahiga kaasneb oluline häirimine, siis majanduslikel ja osaliselt looduskaitsealadel (arvukuse reguleerimine) põhjustel on selle tegevuse täielik piiramine raskendatud. Jahieeskirja ja senise praktika kohaselt toimub suur- ja muude ulukite jaht peaaesjalikult sügisel, kus häirimise mõju linnustikule on väiksem. Kõikidel Kikepera looduskaitseala soodel on registreeritud tedre ning enamiku soode servaaladel laanepüü ja metsise elupaigad, kelle jaoks oleks linnujahiga seotud lisahäirimine vastunäidustatud ja raskendaks kaitse-eesmärkide täitmist. Kuivõrd senine küttimispraktika on seotud rabajärvedel haneliste laskmisega nende ööbimispaigal, siis ka selline ööbimiseks turvalist ja rahulikku paika otsivate lindude häirimine ja ööbimispaigast peletamine ei lähe kokku linnukaitseala laiemate kaitsepõhimõtetega. Hanelised hülgaksid tõenäoliselt esimeste paukude puhul ala ja on halvimal juhul sunnitud jätkama enneaegselt rännet, isegi poolnälginuna ja alternatiivset ööbimisala leidmata. Seetõttu on jahipidamisele seatud ka pikem ajaline piirang, kui on üldine liikumispiirangu aeg. Haneliste jahiks leidub piisavalt võimalusi ka väljaspool linnualasid. Jahiseadusest tulenevalt ei ole linnujahis keelatud pliihaavlite kasutamine (v.a veelinnujaht). Linnujahis on keskmisest suurem nii möödalaskudega keskkonda jõudev pliiikogus kui ka vigastatud, ent põgenevate isendite osakaal. Need tegurid mõjutavad negatiivselt kaitstavate liikide seisundit võimaliku mürgituse tõttu. Pliimürgistus on küll linnujahi juures üks ohuteguritest, kuid mitte peamine. Kuna pliiimürgituse oht ei puuduta ainult Kikepera looduskaitseala, vaid on üldine probleem, ei ole see ka Kikepera looduskaitsealal linnujahi keelamisel otseseks ajendiks. Linnujaht keelatakse alal selleks, et vältida kaitse-eesmärgiks olevate uluklindude küttimist ja vältida rändlindude häirimist eduka rände saavutamiseks.

Maaomanikul on õigus jahiseaduses sätestatud ulatuses ja korras korraldada oma maal väikeulukijahti. Kuid jahiseadus ei kohusta maaomanikku säilitama väikeulukijahiga kütitava liigi soodsat seisundit, kuna küttimismahu ja -struktuuri puhul riigil kaasarääkimise õigus puudub. Kui Kikepera looduskaitsealal linnujaht lubada, siis ei ole võimalik riigil täita linnudirektiivist tulenevat kohustust tagada lindude soodne seisund Kikepera looduskaitsealal.

Telkimine ja lõkke tegemine on kaitsealal lubatud ainult kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud. Telkimine ja lõkke tegemine õuemaal on lubatud omaniku loal. Ainus kaitsealale jääv lõkkekoht asub Katku raba servas. Kaitseala ei ole

laagrisse jäämiseks atraktiivne külastusobjekt, mistõttu ei ole telkimis- ja lõkkekohti kaitsealale plaanis ka lähitulevikus juurde rajada, kuid kaitse-eeskirjaga on vajaduse korral selleks võimalus jäetud. Sellise infrastruktuuri rajamine on võimalik ainult paikades, kus kaasnev negatiivne ja häiriv mõju linnustikule või nende elu- ja peatumispaikadele on minimaalne. Telkimine ja lõkke tegemine tuleb koondada selleks ettevalmistatud kohtadesse, et vältida pinnase kahjustamist paikades, kus esineb väärtuslik elupaik või leidub kaitsealuseid liike.

Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel. Tsoneeringu koostamisel on jäetud riigimaanteed kaitseala piiranguvööndisse. Liikumispiiranguga sihtkaitsevöönditesse ei jää ühtki riiklikusse teeregistrisse kantud teed, mistõttu ei rakendu nimetatud teedel sõitmisele sihtkaitsevööndite ajalised liikumispiirangud. Küll aga on keelatud Metsise, Sutesoo ja Saessaare sihtkaitsevööndites ajalise liikumispiirangu ajal sõitmine teeregistrisse kandmata teedel. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud töödel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ning liinirajatiste hooldamiseks vajalikel töödel, maatulundusmaal metsamajandustöödel ning õuemaal. Nimetatud piirang kehtestatakse alal esinevate metsaelupaikade kahjustamise ja pinnasekahjustuste vältimiseks ning kaitsealal esinevate linnuliikide häirimise ärahoidmiseks. Maatulundusmaal tehtavatel metsamajandustöödel on väljaspool teid sõidukiga sõitmine lubatud, et võimaldada nii piiranguvööndis metsade majandamist kui ka sihtkaitsevööndis koosluste kujundamiseks vajalikku raie. Kaitse-eeskirja järgi on sihtkaitsevööndis lubatud metsakoosluste kujundamine, kusjuures sihtkaitsevööndite eesmärgiks on ka elupaikade taastamine. Elupaikade taastamiseks võib osutada vajalikuks raie kui koosluse kujundamise üks võimalik võte. Väljaspool teid sõidukiga sõitmise leevendus on vajalik ka liinirajatiste hooldustööde jaoks, et tagada liinirajatiste töökorrasolek. Nimetatud erisused tulenevad osaliselt looduskaitseaduse § 30 lõikest 3 ja § 31 lõige 2 punktist 10. Õuemaal sõidukiga sõitmine on lubatud, et tagada majapidamiste toimimiseks vajalikud tegevused. Muud erandid on lubatud, et võimaldada eri- ja hädaolukordades tegutsemist ning kaitsealal vajalikku tegevust. Kaitsealal vajaliku tegevusena on mõeldud määruse § 6 välja toodud elupaikade taastamiseks ja kaitseks vajalikke tegevusi nagu niitmine, karjatamine ja puu- ning põõsarinde harvendamine poollooduslikes kooslustes ja kraavide sulgemine, lisaks käesolevas lõigus nimetatud tegevused. Põllumaal mootorsõidukiga liiklemiseks pole erandit loodud, sest kaitsealale põllumaad ei jää.

Kaitseala veekogudel on lubatud sisepõlemismootorita ujuvvahendiga sõitmine. Ujuvvahendiga sõitmise vajadus võib tekkida eelkõige Halliste jõel, kus sisepõlemismootorita paadiga liikumine ei kahjusta kaitseala loodusväärtusi. Sisepõlemismootoriga ujuvvahendid tekitavad suurel kiirusel lainetust, mis mõjutab veekogu kallast ja veekogus elutsevaid liike. Vähendamaks mõju veealade elustikule on nendel sisepõlemismootoriga sõidukitega sõitmine keelatud. Samuti suureneb sisepõlemismootoriga ujuvvahendi kasutamiseiga kütuse- ja õlireostuse oht. Erandina on mootoriga ujuvvahendiga sõitmine lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud töödel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

2.5.2.2. Vajalik tegevus

Kaitse-eesmärkide soodsa seisundi saavutamiseks on nii piirangu- kui ka sihtkaitsevööndis vajalik metsa- ja sookoosluste loodusliku veerežiimi taastamine. Loodusliku veerežiimi taastamine on vajalik, et parandada alal esinevate märgalade ja kuivendusemõjuga

metsaelupaikade seisundit. Selleks tuleb kuivenduskraavide mõju leevendada ja vajaduse korral kraave sulgeda. Täpsemad veerežiimi taastamise tööd planeeritakse kaitsekorralduskavaga koostamisel. Veerežiimi taastamisel analüüsitakse kraavide sulgemise mõju ka väljaspool kaitseala ja kaitseala piiranguvööndis asuvatele maadele ning tegevus planeeritakse selliselt, et veerežiimi muutmisega ei mõjutataks majandatavaid alasid, eelkõige tulundusmetsi. Vajaduse korral tehakse veerežiimi taastamistöid sihtkaitsevööndites, piiranguvööndis kraavide sulgemist ei planeerita.

Poollooduslike koosluste esinemisalal on vajalik nende ilme ja liigikoosseisu säilimise tagamiseks heina niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde harvendamine. Kohad, kus selleks vajadus on, määratakse kaitsekorralduskavaga.

2.5.2.3. Keelatud tegevused

Tegevus, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoimingud, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, anda nõusolekut väikeehitise ehitamiseks, seada projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba või ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks, ja jahiulukeid lisasöötä.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas. Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil kui keskkonnamõju hindamise järelevalvajal on õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, saavutades looduskaitse ja arendushuvide ühitamise.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike koosluste ning kaitsealuste liikide elupaikade säilitamiseks ja taastamiseks. Kikepera ja Metsise sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa- ja sooökosüsteemide, sealhulgas väärtuslike elupaikade ning ohustatud liikide kaitse, nende elupaikade taastamine ja soodsa seisundi säilimise tagamine. Sutesoo ja Saessaare sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on seal esinevate

haruldaste ja ohustatud liikide ning nende elupaikade kaitse ja taastamine.

2.5.4.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on lubatud rahvaürituse korraldamine, kusjuures rohkem kui 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Väikese osalejate arvuga rahvaürituse korraldamine ei tekita sihtkaitsevööndis olulist kahju, kuid osalejate arvu piiramine on vajalik liigse inimkoormuse ohjamiseks. Suur inimhulk võib kahjustada elupaiku ja pinnast, suurendada reostuskoormust ning häirida kaitsealuseid liike ka pesitsusvälisel perioodil. Hetkel ei asu kaitseala sihtkaitsevööndis rahvaürituste korraldamiseks ettenähtud kohti. Teadaolevalt ei ole alal olnud huvi suurema osalejate arvuga rahvaürituste korraldamiseks. Peamiselt külastab ala sihtkaitsevööndisse tsoneeritud piikondi väiksem hulk inimesi marjakorjamise jms eesmärgil.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks ja taastamiseks vajalik tegevus ning metsakoosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile. Üldiselt on kaitseala sihtkaitsevööndis parimaks kaitsemeetmeks metsakoosluste kujunemine looduslike protsesside kaudu. Samas võib tekkida vajadus metsise ja teiste liikide elupaikades nende kvaliteedi suurendamiseks teha hooldustöid ja metsades nende kujunemisele kaasa aidata (noorendikes või kohtades, mis ei vasta elupaiga kriteeriumitele ja on lähiminevikus majandatud) või teha valgustusraiet noorendikes, mis on vööndi loogilise piiri tõttu sihtkaitsevööndisse tsoneeritud. Soo- ja metsakoosluste ning liikide elupaikade taastamise ja seisundi parandamise eesmärgil on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud ka loodusliku veerežiimi taastamine. Loodusliku veerežiimi taastamise vajadus ja ulatus kavandatakse kaitsekorralduskavaga vastavalt eespool kirjeldatud põhimõtetele (vt ptk „Vajalik tegevus”).

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud olemasolevate eesvoolude hoiutööd. Valitsejale antud küsimuses kaalutlusõiguse andmise eesmärgiks on leida mõistlik kompromiss maaparandussüsteemi toimimise ning loodusväärtuste kaitse vahel. Hoiutööde lubamisel hindab Keskkonnaamet ühelt poolt tegevuse potentsiaalset mõju ala loodusväärtustele, teisalt kaalub kas hooldamata jätmise tekitaks kahju väljaspool kaitseala asuvatele aladele. Seega, maaparandussüsteemide hooldamise ja uuendamise kooskõlastamisel arvestab Keskkonnaamet, kas antud töö tegemata jätmise mõjutaks kaitsealast väljapoole jäävaid maid. Eesvoolude hooldustööd, milleks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, on nt puittaimestiku raiumine, veejuhtme sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine, välja arvatud kui eemaldatakse voolutakistusena üksikuid esemeid, nagu langenud puud, suuremad kivid, prügi jne, voolusängist kõrvaldamises, samuti rohttaimede ja peenvõsa niitmiseks, kaitseala valitseja nõusolekut vaja ei ole. Samas on oluline, et ka nende tööde teostamisel arvestataks ala kaitse-eesmärgiga ning ei kahjustataks loodusväärtusi.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud olemasolevate ehitiste, sh teede (tee osaks on ka teekraavid), radade ja metsasihtide hooldustööd, et hoida need korras. Enamik kaitseala läbivatest ja kaitsealal asuvatest teedest on arvatud piiranguvööndisse, kus teede (sh teekraavide) hooldustööd ei ole keelatud ega vaja kaitseala valitseja kooskõlastust.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud tehnovõrgurajatise püstitamise või kaitseala ja kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks tootmisotstarbeta rajatise püstitamise. Kaitseala valitseja võib lubada rajatiste rajamist, mis ei ohusta kaitse-eesmärkide saavutamist või mis on hädavajalikud. Seega on võimalik lubada kaitsealale nende rajatiste ehitamist, millel

puudub negatiivne mõju kaitseala loodusväärtustele, näiteks paigaldada elektriline maakaabli, püstitada infotahvleid ja kaitseala tähised ning suunaviite. Kuna ehitamise mõju nii eesmärkidele kui ka ümbritsevale alale (tallamine, häirimine, väärtuste hävitamine jne) sõltub suuresti ehitise eripäradest, nagu asukoht, kasutatav tehnoloogia, ehituse maht ja aeg, siis tuleb seda iga kord eraldi hinnata, mistõttu on see tegevus jäetud kaitseala valitseja igakordseks kaalutusotsuseks.

2.5.4.3. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Kooskõlas kaitse-eeskirjas sätestatud erisustega on sihtkaitsevööndis keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, et tagada metsakoosluste ja liikide elupaikade looduslikkus. Lindude pesitsusaegse rahu tagamiseks on keelatud inimeste viibimine Metsise sihtkaitsevööndis 1. veebruarist kuni 30. juunini, Sutesoo sihtkaitsevööndis 15. märtsist kuni 31. augustini ja Saessaare sihtkaitsevööndis 1. veebruarist kuni 31. juulini. Nimetatud liigid on häirimistundlikud ning pesitsusperioodil võib inimese liikumine (inimtegevus) pesitusosalal või selle lähiümbruses kaasa tuua pesitsuse ebaõnnestumise ja pesapaiga hülgamise. Liikumispiirang ei kehti järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostatavatel teadustöödel. Lindude rahu tagamiseks on keelatud jahipidamine Metsise, Sutesoo ja Saessaare sihtkaitsevööndis 1. veebruarist kuni 31. augustini. Jahipidamine liikumispiiranguvälisel ajal on keelatud jahitegevusega kaasneva häiriva mõju (jahirelvade ja koerte kasutamisest tingitud müra) ärahoidmiseks, kuna jahipidamine segab linde rohkem, kui muud häirimise põhjused.

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal on üks piiranguvöönd. Kaitsealal on Kikepera piiranguvöönd, mille kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse säilitamine ning kaitstavate liikide elupaikade soodsa seisundi kaitse ja taastamine. Piiranguvööndisse jäävad kaitseala väiksema looduskaitsega väärtusega metsad, jõed ja ojad ning poollooduslikud niiduelupaigad.

2.5.5.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades määruses esitatud erisustega.

Piiranguvööndis on lubatud alla 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas, kusjuures rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohas on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Väikese osalejate arvuga rahvaürituste korraldamine ei tekita kaitsealale olulist kahju, kuid osalejate arvu piiramine on vajalik liigse inimkoormuse ohjamiseks. Suur inimhulk võib kahjustada elupaiku ja pinnast ning suurendada reostuskoormust. Piiranguvööndis, Katku soo läheduses (x:553609 y:6454853) asub Katku lõkkekoht.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud tehnovõrgurajatise püstitamine ja kaitseala või kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks tootmisotstarbeta ehitise püstitamine. Kaitseala valitseja võib lubada ehitise rajamist, mis ei ohusta kaitse-eesmärkide saavutamist või mis on hädavajalik. Seega on võimalik lubada kaitsealale nende ehitiste püstitamist, millel puudub

negatiivne mõju kaitseala loodusväärtustele, näiteks paigaldada elektriline maakaablist, püstitada infotahvleid ja kaitseala tähised ning suunaviite. Tootmisotstarbeta ehitise rajamiseks praegu vajadus puudub, kuid kaitse-eeskirjaga jäetakse võimalus kaaluda ehitise püstitamist juhul, kui edaspidi selleks vajadus tekib. Kuna aga ehitamise mõju nii eesmärkidele kui ka ümbritsevale alale (tallamine, häirimine, väärtuste hävitamine jne) sõltub suuresti ehitise eripäradest, nagu asukoht, kasutatav tehnoloogia, ehituse maht ja aeg, siis tuleb seda iga kord eraldi hinnata, mistõttu on see tegevus jäetud kaitseala valitseja igakordseks kaalutusotsuseks. Kuna kaitsealale jääb vaid 0,22 ha õuemaad endise talukoha ümbruses, ei nähtu alal suurt ehitamisvajadust, siiski on jäetud võimalus tehnovõrgurajatiste ja tootmisotstarbeta ehitiste püstitamiseks, kui selleks vajadus tekib.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud 1. septembrist kuni 31. jaanuarini:

- 1) lageraie ainult kuusikutes ja hall-lepikutes kuni 1 ha suuruse langina;
- 2) turberaie ainult aegjärgse raiena, kusjuures langi suurus ei tohi ületada 2 ha.

Raiete puhul tuleb säilitada puistu liikide ja vanuse mitmekesisus ning elustiku mitmekesisuse säilitamiseks jätta raielangile hektari kohta alles vähemalt 40 tihumeetrit puid, mis jäävad metsa alatiseks. Elustiku mitmekesisuse tagamiseks alles jäetavad puud valitakse eri puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puude hulgest, eelistades kõvalehtpuid, mände ja haabasid, samuti eritunnustega nagu põlemisjälgede, õõnsuste, tuuleluudade või suurte okstega puid. Sealhulgas säilitatakse surnud puid ja lamapuitu ning kõik haavad, mille rinnasdiameeter on suurem kui 50 cm.

Piiranguvööndisse määratud metsi on siiani osaliselt majandatud, kuid edaspidine lageraie, v.a kuusikutes ja hall-lepikutes, on keelatud, et luua tingimused metsakoosluste terviklikkuse parandamiseks, vähendada elupaikade fragmenteerumist ja parandada liikide elutingimusi. Kuusikute osas on leevendus tehtud, arvestades eelkõige istutatud kuusikuid. Kaitseala valitsejale on jäetud kaalutusotsuse õigus, et vajaduse korral saaks looduslikult kujunenud vanu kuusikuid majandada pigem n-õ püsimetsana ja istutatud kuusikutes lubada väikseid lageraielanke. Raiete puhul tagab puude säilitamise nõue ja kogus (40 tm) puistus enne raiet esinenud liikide (samblad, samblikud, seened, putukad jt liigirühmad) säilimise ning uue puistu tekkimisel asurkonna jätkusuutlikkuse. Turberaielangi suuruse piiramine on oluline, et säilitada looduslik tasakaal. Kuna turberaie korral raiutakse ala lagedaks järkude kaupa, mistõttu toimuvad keskkonnamuutused sujuvamalt ning seetõttu pole turberaie mõju niivõrd järsk ja tugev kui lageraiel, on ka turberaie langi suurus suurem kui lageraiel, sest turberaie korral on liikidel rohkem aega muutustega kohaneda. Lisaks on vajalik turberaielangi suuruse piiramine metsamajanduse intensiivsuse reguleerimiseks, et igal ajahetkel oleks piiranguvööndis erineva vanusega metsi, mis tagavad liikidele sihtkaitsevööndite vahel liikumiseks ja levimiseks sobivad tingimused. Muud turberaie liigid on keelatud, et vähendada metsakoosluste killustumist ja servaepekti. Selline metsade majandamise viis aitab suurendada ala sidusust ja võimaldab piiranguvööndis teatud ulatuses metsa majandada, samas säilitab mets funktsionaalsuse ja säilitatakse osa vanemast puistust.

2.5.5.3. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine, veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, maavara kaevandamine, biotsiidi, taimekaitsevahendite ja väetise kasutamine väljaspool õuemaad, puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, erandina on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud puhtmänniku kujundamine vastavalt kaitse-

eesmärgile. Kaitseala valitseja nõusolekuta on keelatud puidu kokkuvedu külmumata pinnaselt. Kui pinnas seda võimaldab, võib kaitseala valitseja lubada puidu kokkuvedu külmumata, kuid kuivalt pinnaselt. Need piirangud on kehtestatud järgmistel põhjustel. Veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine muudab looduslike vooluveekogude (jõgede ja ojade) looduslikku seisundit, uue maaparandussüsteemi rajamine muudab ümbritsevate alade veerežiimi ja mõjub ebasoodsalt elupaikadele. Puidu kokkuvedu külmumata pinnaselt ja maavara kaevandamine tekitab ulatuslikke pinnasekahjustusi ning rikub elupaiku. Ka biotsiidi, väetise ja taimekaitsevahendi kasutamine mõjutab koosluste looduse tasakaalu ja elustiku mitmekesisust. Biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine on lubatud ainult õuemaal, kuna nende kasutamine väljaspool õuemaad mõjutab koosluste looduslikku tasakaalu ja elustiku mitmekesisust. Puhtpuistu kujundamine (välja arvatud metsise elupaigas männipuistu kujundamine) ja energiapuistu rajamine rikub metsakoosluste looduslikku tasakaalu ning liikide ja vanuse mitmekesisust.

3. Menetluse kirjeldus

Esimene kaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 30. septembrist 1. novembrini 2013. Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni Pärnu kontoris ja Surju, Saarde, Paikuse ja Kõpu Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 26. septembril 2013 üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ning kohalikes ajalehtedes Sakala ja Pärnu Postimees. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 26. septembril 2013.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti kaitsealal paikneva 118 kinnisasja 58 eraomanikule ja Riigimetsa Majandamise Keskusele ning Surju, Saarde, Paikuse ja Kõpu Vallavalitsusele ja Pärnu Maavalitsusele teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta.

Kirjadele vastas 8 maaomanikku, Kõpu, Saarde ja Surju Vallavalitsus, MTÜ Teesoo Laskurklubi, Kadri-Aija Viik (Ühinenud Metsaomanikud), Peeter Elvelt, Marek Pedaja ning Kuido Jänes, kellele koostati ja väljastati vastuskirjad hiljemalt 27. novembriks 2013.

Eelnõu avalik arutelu toimus 28. novembril 2013 Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni Pärnu kontoris (Roheline 64, Pärnu). Arutelus osales 20 huvigruppide esindajat.

Pärast avalikku arutelu esitasid Surju Vallavalitsus ja Saarde Vallavalitsus täiendavalt oma kirjalikud seisukohad ja ettepanekud kaitse-eeskirja eelnõu kohta.

Huvigruppide arvamused

	Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Ettepaneku ja/või arvamuse kokkuvõte	Menetleja vastus
1.	Riigimetsa Majandamise Keskus	1. Lubada kaitsealal linnujaht. 2. Jätta looduskaitsealast välja kvartalid KP181 ja KP182. Juhul kui alal esineb väärtuslikke kohti, kus on vajalik vääriselupaikade	1. Ettepanekut ei arvestata. Linnustiku kaitse on üks kaitseala kaitse-eesmärk. Linnujahi keelamine on vajalik rahvusvahelise kohustuse täitmiseks. Linnujahi keelamine aitab tagada kõikide Kikepera

		<p>kaitseražiim, siis tuleb need moodustada.</p> <p>3. Ettepanek, et välispiir kulgeks mööda teed kuni kvartali KP183 ja KP184 piirini ja suunduks mööda seda lõunasse, jättes sedasi välja tervikuna kvartali KP183.</p> <p>4. Täpsustada seletuskirja selguse huvides (teede ja teekraavide hooldamise osas nii piirangu- kui ka sihtkaitsevööndis, ajakohastada seletuskirja olemasolevate andmete ja teabe alusel).</p>	<p>linnualal esinevate linnudirektiivi lisades nimetatud liikide soodsa seisundi.</p> <p>2. Ettepanekut on arvestatud. Loodusväärtuste kaitse kaitsealast välja jääval alal tagatakse vääriselupaikade moodustamisega.</p> <p>3. Ettepanekut on arvestatud. Ala kaitsealaga ei liideta, kuna nimetatud kvartalites ohustatud ega haruldaste linnuliikide elupaiku ei asu ning esinduslikke elupaigatüüpe ei ole.</p> <p>4. Ettepanekut on arvestatud.</p>
2.	Surju Vallavalitsus	<p>1. Ei soovita liikumispiirangute kehtestamist.</p> <p>2. Lubada kaitsealal linnujaht.</p> <p>3. Ollakse vastu kraavide sulgemisele.</p> <p>4. Sihtkaitsevööndite suurendamine ei ole põhjendatud.</p> <p>5. Juhitakse tähelepanu kaitsealale jäävate teede ja teekraavide edaspidisele hooldamisele.</p> <p>6. Ettepanek täpsustada kaitseala moodustamisega kaasnevat mõju sotsiaal-majanduslikule valdkonnale.</p> <p>7. Ettepanek jätkata looduskaitse tegevust hoiuala ja püsielupaikade säilitamisega. Looduskaitseala moodustamist peaks rohkem põhjendada.</p>	<p>1. Liikumispiirang on vajalik häirimise ärahoidmiseks alal, et tagada ohustatud ja/või haruldaste linnuliikide pesitsusaegne rahu. Valdavas osas kehtivad liikumispiirangud ka praegu (tulenevalt mitmest keskkonnaministri kinnitatud püsielupaikade kaitse alla võtmise määrustest). Liikumispiiranguala oluliselt ei laiene.</p> <p>2. Ettepanekut ei arvestata. Linnustiku kaitse on üks kaitseala kaitse-eesmärk. Linnujahi keelamine on vajalik rahvusvahelise kohustuse täitmiseks. Linnujahi keelamine aitab tagada kõikide Kikepera linnualal esinevate linnudirektiivi lisades nimetatud liikide soodsa seisundi.</p> <p>3. Kraavide sulgemine on vajalik metsa- ja sookoosluste loodusliku veerežiimi taastamiseks, seetõttu kaitsekorda ei muudeta. Kõiki kaitsealal asuvaid kraave ei suleta. Sulgemistööde planeerimisel arvestatakse ka mõju väljaspool kaitseala asuvatele maadele ja</p>

		<p>8. Ettepanek kompenseerida maamaksu vähenemine.</p>	<p>sulgemisvajadus otsustatakse iga kraavi puhul eraldi.</p> <p>4. Sihtkaitsevööndite moodustamine/laiendamine on vajalik alal esinevate loodusväärtuste soodsa seisundi tagamiseks (ohustatud ja/või haruldaste linnuliikide pesitsusaegse rahu tagamiseks ning väärtuslike elupaikade säilitamiseks ja kaitseks). Piiranguvööndi ja/või hoiuala kaitsekorruga ei ole võimalik tagada kaitse-eesmärgiks olevate väärtuste kaitset ja soodsa seisundi saavutamist.</p> <p>5. Vööndite piire korrigeeritakse selliselt, et kõik suuremad kaitseala läbivad või kaitsealale jäävad teed koos teekraavidega arvatakse piiranguvööndisse, mille kaitsekord võimaldab teede ja teekraavide hooldamist aasta läbi ilma kaitseala valitseja nõusolekuta. Vööndipiiride muutmine ei sea ohtu kaitse-eesmärkide soodsa seisundi saavutamist.</p> <p>6. Kaitseala territooriumist on praegu kaitse all üle 90%. Seega kehtivad piirangud peaaegu kogu alal ka praegu, mistõttu kaitseala moodustamisega ei kaasne olulist lisamõju sotsiaal-majanduslikule valdkonnale. Eramaa osakaal kaitsealal on 6,2 %. Täiendatakse kohalikule omavalitsusele laekuva maamaksu osa vähenemise ja maa riigile müümise võimaluse osa.</p> <p>7. Ettepanekut ei arvestata. Looduskaitseala moodustamine võimaldab vööndite piiritlemist ja konkreetsete piirangute kehtestamist, mis on vajalik kogu alal esinevate loodusväärtuste</p>
--	--	--	---

			<p>kaitseks. Üle 90% alast on juba kaitse all. Looduskaitseala moodustamine tagab nii püsielupaikades kui ka hoiualal esinevate loodusväärtuste säilimise. Piiranguvööndi ja/või hoiuala kaitsekorraga ei ole võimalik tagada kaitse-eesmärgiks olevate väärtuste kaitset ja soodsa seisundi saavutamist. Alal esinevad loodusväärtused ja nende säilimiseks vajalikud kaitsemeetmed on esitatud Kikepera looduskaitseala kaitse-eeskirja ekspertiisis. Looduväärtuste kaitseks on vajalik nii siht- kui ka piiranguvööndite moodustamine, seetõttu on looduskaitseala moodustamine kaitse-eesmärkide kaitsevajadustest lähtuvalt hädavajalik ja parim võimalus. Kaitseala tagab erinevatele liikidele vajalike looduslike elutingimuste paranemise ja ühenduskoridorid.</p> <p>8. Maamaksutulu vähenemine võetakse arvesse tasandusfondi arvestustes. 90% ulatuses on ala juba kaitse all.</p>
3.	Saarde Vallavalitsus	<p>1. Ettepanek, et oleks võimalik teid, teepervi ja -kraave hooldada.</p> <p>2. Ettepanek linnujahi lubamiseks.</p> <p>3. Lisada infot kaitseala moodustamisega kaasneva mõjude kohta eri valdkondadele.</p> <p>4. Ettepanek jätkata looduskaitsealist tegevust hoiuala ja püsielupaikade säilitamisega. Looduskaitseala moodustamist peaks rohkem</p>	<p>1. Vööndite piire korrigeeritakse selliselt, et kõik suuremad kaitseala läbivad või kaitsealale jäävad teed koos teekraavidega arvatakse piiranguvööndisse, mille kaitsekord võimaldab teede ja teekraavide hooldamist aasta läbi ilma kaitseala valitseja nõusolekuta. Vööndipiiride muutmine ei sea ohtu kaitse-eesmärkide soodsa seisundi saavutamist.</p> <p>2. Ettepanekut ei arvestata. Linnustiku kaitse on üks kaitseala kaitse-eesmärk. Linnujahi keelamine on vajalik</p>

		<p>põhjendama.</p> <p>5. Ettepanek parema kvaliteediga kaardimaterjali koostamiseks.</p> <p>6. Ettepanek maamaksu vähenemise kompenseerimiseks.</p>	<p>rahvusvahelise kohustuse täitmiseks. Linnujahi keelamine aitab tagada kõikide Kikepera linnualal esinevate linnudirektiivi lisades nimetatud liikide soodsa seisundi.</p> <p>3. Kaitseala territooriumist on praegu kaitse all üle 90%. Seega kehtivad piirangud peaaegu kogu alal ka praegu, mistõttu kaitseala moodustamisega ei kaasne olulist lisamõju sotsiaal-majanduslikule valdkonnale. Täiendatakse kohalikule omavalitsusele laekuva maamaksu osa vähenemise ja maa riigile müümise võimaluse osa.</p> <p>4. Looduskaitseala moodustamine võimaldab vööndite piiritlemist ja konkreetsete piirangute kehtestamist, mis on vajalik kogu alal esinevate loodusväärtuste kaitseks. Looduskaitseala moodustamine tagab nii püsielupaikades kui ka hoiualal esinevate loodusväärtuste säilimise. Piiranguvööndi ja/või hoiuala kaitsekorruga ei ole võimalik tagada kaitse-eesmärgiks olevate väärtuste kaitset ja soodsa seisundi saavutamist.</p> <p>Alal esinevad loodusväärtused ja nende säilimiseks vajalikud kaitsemeetmed on esitatud Kikepera looduskaitseala kaitse-eeskirja ekspertiisis. Looduväärtuste kaitseks on vajalik nii siht- kui ka piiranguvööndite moodustamine, seetõttu on looduskaitseala moodustamine kaitse-eesmärkide kaitsevajadustest lähtuvalt hädavajalik ja parim võimalus.</p> <p>5. Uus kaardimaterjal koostatakse.</p>
--	--	---	---

			6. Võetakse arvesse tasandusfondi arvestustes. 90% ulatuses on ala juba kaitse all.
4.	Kõpu Vallavalitsus	Arvata Linnu-Tiiru katastriüksus moodustatavast Kikepera looduskaitsealast välja.	Ettepanekut arvestatakse. Linnu-Tiiru katastriüksusel asuvad lamminiidud on esinduslikkusega B (hea) ja huvi nende hooldamiseks on madal. Poollooduslike koosluste tegevuskava kohaselt on 2013. aasta seisuga lamminiitide olukord oluliselt parem kui paljudel teistel poollooduslikel kooslustel. Seepärast ei keskenduta kaitstavate lamminiitide pindala suurendamisele, vaid juba hoolduses olevate niitude hoolduskvaliteedi parandamisele.
5.	Osühing Metsagrupp	Ollakse vastu loodusliku veerežiimi taastamisele.	Kraavide sulgemine on vajalik metsa- ja sookoosluste loodusliku veerežiimi taastamiseks, seetõttu kaitsekorda ei muudeta.
6.	Marge Teder	Ollakse vastu Kuusemetsa katastriüksuse arvamisega looduskaitseala koosseisu.	Ettepanekut arvestatakse. Kuusemetsa katastriüksusel asuvad lamminiidud on esinduslikkusega B (hea) ja huvi nende hooldamiseks on madal. Poollooduslike koosluste tegevuskava kohaselt on 2013. aasta seisuga lamminiitide olukord oluliselt parem kui paljudel teistel poollooduslikel kooslustel. Seepärast ei keskenduta lamminiitide pindala suurendamisele, vaid juba hoolduses olevate niitude hoolduskvaliteedi parandamisele.
7.	Kaja Lind	Arvata Linnu-Tiiru katastriüksus moodustatavast Kikepera looduskaitsealast välja.	Ettepanekut arvestatakse. Linnu-Tiiru katastriüksusel asuvad lamminiidud on esinduslikkusega B (hea) ja huvi nende hooldamiseks on madal. Poollooduslike koosluste tegevuskava kohaselt on 2013. aasta seisuga lamminiitide olukord oluliselt parem kui paljudel teistel poollooduslikel

			kooslustel. Seepärast ei keskenduta kaitstavate lamminiitude pindala suurendamisele, vaid juba hoolduses olevate niitude hoolduskvaliteedi parandamisele.
8.	HMG Invest ja Holding OÜ	Ettepanek seada konkreetsed piirangud raietegevusele (mitte kaitseala valitseja nõusolekul).	Ettepanekut ei arvestata. Teatud raietegevus on piiranguvööndis lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. See tähendab, et kaitseala valitseja võib raieid lubada, kui see ei sea ohtu loodusväärtuste soodsat seisundit. Üldjuhul on piiranguvööndis teatud raietegevus lubatud, kuid kaitseala valitseja nõusolek on vajalik erandjuhtudeks. Konkreetne raietegevuse lubamine seab ohtu loodusväärtuste säilimise (nt kui alal hakkab pesitsema haruldane linnuliik, mida varem seal ei olnud, siis on kaitseala valitsejal õigus raied keelata).
9.	HD Fest Forest Estonia AS	Arvata kaitsealast välja Hallistekõrtsi, Veetilma ja Kaldapealse katastriüksus.	Ettepanekut arvestatakse. Nimetatud katastriüksustel asuvad lamminiidud on esinduslikkusega B (hea) ja huvi nende hooldamiseks on madal. Poollooduslike koosluste tegevuskava kohaselt on 2013. aasta seisuga lamminiitude olukord oluliselt parem kui paljudel teistel poollooduslikel kooslustel. Seepärast ei keskenduta kaitstavate lamminiitude pindala suurendamisele, vaid juba hoolduses olevate niitude hoolduskvaliteedi parandamisele.
10.	Osaühing Elmandi puiduost	Arvata kaitsealast välja Põhja katastriüksus.	Ettepanekut ei arvestata. Põhja katastriüksus jääb metsise mängu tsentrist vähem kui 3 km (täpsemalt 0,8–1,3 km) kaugusele ehk metsise elupaika ning seetõttu on see metsise kaitseks oluline ala. Katastriüksus on oluline ala terviklikkuse huvides ja kaitsekord ei piira oluliselt kinnistu

			sihtotstarbelist kasutamist. Katastriüksus jääb piiranguvööndisse.
11.	Einar Teder	Loobuda Kikepera looduskaitseala Halliste jõe äärsest laiendusest.	Ettepanekut arvestatakse. Halliste jõe äärsete niidukoosluste esinduslikkus on valdavalt B (hea) ja huvi nende hooldamiseks on madal. Poollooduslike koosluste tegevuskava kohaselt on 2013. aasta seisuga lamminiitide olukord oluliselt parem kui paljudel teistel poollooduslikel kooslustel. Seepärast ei keskenduta kaitstavate lamminiitide pindala suurendamisele, vaid juba hoolduses olevate niitude hoolduskvaliteedi parandamisele.
12.	Kadri-Aija Viik (Ühinenud metsaomanikud)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vastu liikumispriirangutele. 2. Lubada kaitsealal linnujaht. 3. Ettepanek, et oleks võimalik teid, teepervi ja-kraave hooldada. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liikumispriirang on vajalik häirimise ärahoidmiseks alal, et tagada ohustatud ja/või haruldaste linnuliikide pesitsusaegne rahu. Valdavas osas kehtivad liikumispriirangud ka praegu (tulenevalt mitmest keskkonnaministri kinnitatud püsielupaikade kaitse alla võtmise määrusest). Liikumispriiranguala oluliselt ei laiene. 2. Ettepanekut ei arvestata. Linnustiku kaitse on üks kaitseala kaitse-eesmärk. Linnujahi keelamine on vajalik rahvusvahelise kohustuse täitmiseks. Linnujahi keelamine aitab tagada kõikide Kikepera linnualal esinevate linnudirektiivi lisades nimetatud liikide soodsa seisundi. 3. Vööndite piire korrigeeritaks selliselt, et kõik suuremad kaitseala läbivad või kaitsealale jäävad teed koos teekraavidega arvatakse piiranguvööndisse, mille kaitsekord võimaldab teede ja teekraavide hooldamist aasta läbi ilma kaitseala valitseja nõusolekuta. Vööndipiiride muutmine ei sea ohtu kaitse-

			eesmärkide soodsa seisundi saavutamist.
13.	MTÜ Teesoo Laskurklubi	Arvata Linnu-Tiiru katastriüksus moodustatavast Kikepera looduskaitsealast välja.	Ettepanekut arvestatakse. Linnu-Tiiru katastriüksusel asuvad lamminiidud on esinduslikkusega B (hea) ja huvi nende hooldamiseks on madal. Poollooduslike koosluste tegevuskava kohaselt on 2013. aasta seisuga lamminiitude olukord oluliselt parem kui paljudel teistel poollooduslikel kooslustel. Seepärast ei keskenduta kaitstavate lamminiitude pindala suurendamisele, vaid juba hoolduses olevate niitude hoolduskvaliteedi parandamisele.
14.	Peeter Elvelt	<p>1. Vastu liikumispääringutele.</p> <p>2. Vastu linnujahi keelamisele.</p> <p>3. Vastu Sutesoo sihtkaitsevööndi moodustamisele.</p>	<p>1. Liikumispääring on vajalik häirimise ärahoidmiseks alal, et tagada seeläbi ohustatud ja/või haruldaste linnuliikide pesitsusaegne rahu. Valdavas osas kehtivad liikumispääringud ka praegu (tulenevalt mitmest keskkonnaministri kinnitatud püsielupaikade kaitse alla võtmise määrusest). Liikumispääringuala oluliselt ei laiene.</p> <p>2. Linnustiku kaitse on üks kaitseala kaitse-eesmärk. Linnujahi keelamine on vajalik rahvusvahelise kohustuse täitmiseks. Linnujahi keelamine aitab tagada kõikide Kikepera linnualal esinevate linnudirektiivi lisades nimetatud liikide soodsa seisundi.</p> <p>3. Ettepanekuga ei arvestata, Sutesoo sihtkaitsevöönd on vajalik must-toonekurele sobiva elupaiga säilitamiseks ja kaitse-eesmärgi saavutamiseks.</p>
15.	Marek Pedaja	Looduskaitsealade moodustamisel jätta puutumata inimasustusega alad ning rajada looduskaitsealaid äärmisel vajadusel riigimaadele.	Kikepera looduskaitseala territooriumist on praegu kaitse alla (hoiualana ja erinevate püsielupaikadena) üle 90%. Laiendusala moodustavad eramaad ca 3%, kusjuures

			enamikul eramaadel on majandustegevus jätkuvalt lubatud ja maad on võimalik sihtotstarbeliselt kasutada.
16.	Kuido Jänes	On vastu liikumispiirangutele.	Liikumispiirang on vajalik häirimise ärahoidmiseks alal, et tagada seeläbi ohustatud ja/või haruldaste linnuliikide pesitsusaegne rahu. Valdavas osas kehtivad liikumispiirangud ka praegu (tulenevalt mitmest keskkonnaministri kinnitatud püsielupaikade kaitse alla võtmise määrusest). Liikumispiiranguala oluliselt ei laiene.
17.	Surju Vallavalitsus	<p>1. Mitte liita kaitsealaga Saunametsa Natura variala, kvartalit KI181 ja osa kvartalist KI180. Kvartalit KL181 läbib riigimaantee ja see on inimeste sage peatuspaik, liikumiskeelu tagamine oleks keerukas.</p> <p>2. Mitte liita kaitsealaga Sigaste Natura variala kvartalit LD208. Liidetav ala piirneb RMK-le kuuluva teega, alal oleks liikumispiirangu tagamine keerukas ja tegemist on majandusmetsaga.</p> <p>3. Majandusmetsana kasutatavad kvartalid VN064, VN065, VN066, VN047, VN051, VN052, VN049 ja VN096 jätta piiranguvööndisse ning mitte muuta sihtkaitsevööndiks ka muid majandusmetsi, mis kuuluvad praegu piiranguvööndisse.</p>	<p>1. Kvartalisse KI181 jääb põline metsise mänguala. Kvartal KI180 moodustab mängualale olulise puhvri ja on arvatud piiranguvööndisse, kus majandustegevus on kaitseeeskirjas sätestatud tingimustel lubatud. Kvartali KI181 teest lääne poole jääv ala on arvatud Kikepera sihtkaitsevööndisse, kus liikumispiirangut ei kehtestata, mistõttu saab nendes metsades jätkuvalt seenel ja marjul käia. Tee kasutamise osas piiranguid ette ei nähta (tee jääb piiranguvööndisse) ja need ei ole ka vajalikud. Ala väärtuste kaitset tee olemasolu ei välista.</p> <p>2. Kvartalit LD208 läbiv tee on sihtkaitsevööndist välja arvatud ja seal liikumine ega tee hooldustööd piiratud ei ole. Kõnealune kvartal on planeeritud Kikepera sihtkaitsevööndisse, kus ei ole liikumispiirangut plaanis kehtestada. Ettepaneku arvestamise või mitteamestamise aluseks saab olla eelkõige loodusväärtuste olemasolu või nende puudumine. Antud juhul on loodusväärtusteks kaitsealused liigid: metsis, laanepüü, musträhn, väike-kärbsenäpp. Kõrge</p>

			<p>looduskaitsealase väärtusega metsa, sh vääriselupaiga tunnustega ala, ei ole võimalik säilitada kaitseta majandusmetsas.</p> <p>3. Kaitseala tzoneeringu väljatöötamisel analüüsiti ala linnukaitsealase eesmärgi ja vaadati üle konkreetsete liikide kaitsevajadusest lähtuvalt rangema ja leebema vööndi kehtestamise vajadus. Kuna piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, siis ei ole mitme liigi olulisimaid elupaiku (eelkõige peamisi pesitsusalasid) võimalik metsa majandades säilitada. Enamik ala kaitse-eesmärgina nimetatud liikidest vajavad elupaigana siiski piisaval määral looduslikus seisundis elupaiku, kus ei majandata.</p>
18.	Saarde Vallavalitsus	<p>1. Mitte keelustada täielikult linnujahti Kikepera looduskaitsealal, vaid reguleerida linnujahti sarnaselt ulukijahile (ajalised piirangud). Lisaks Kikepera looduskaitseala kaitse-eesmärgiks olevatele linnuliikidele leidub piirkonnas ka muid linnuliike, mida Eesti ning Euroopa õigusaktidega on lubatud küttida. Muu hulgas on Kikepera kaitse-eeskirja eelnõu ekspertiisis välja toodud vajadus ronga arvukuse reguleerimiseks.</p> <p>2. Mitte muuta sihtkaitsevööndiks majandusmetsi, mis seni kuuluvad piiranguvööndisse.</p> <p>3. Esitada Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) hinnang sihtkaitsevööndisse jäävate majandusmetsade kohta.</p> <p>4. Esitada Rahandusministeeriumi</p>	<p>1. Keskkonnaamet on seisukohal, et muude linnuliikide arvukuse reguleerimine ei ole vajalik ja linnujahi pidamiseks on piisavalt võimalusi ka väljaspool Kikepera linnuala. Linnujahile ainult ajalise piirangu seadmine võimaldaks linnujahi pidamist ka lindude rändeperioodil, mis on märgaladel rändel peatuvatele liikidele olulise häiriva mõjuga. Erinevalt ekspertiisi koostajast oleme seisukohal, et Kikepera linnualal puudub vajadus ronga arvukuse reguleerimiseks. Rong on Eestis looduslikult leviv liik ja loomulik osa ökosüsteemist, sh on röövlus looduses loomulik nähtus. Ronga arvukus pigem langeb ega mõjuta ebanormaalselt teiste kaitstavate liikide arvukust.</p> <p>2. Kaitseala tzoneeringu väljatöötamisel analüüsiti ala linnukaitsealase eesmärgi ja vaadati üle konkreetsete liikide kaitsevajadusest lähtuvalt rangema ja leebema vööndi kehtestamise vajadus. Kuna piiranguvööndis on</p>

	<p>seisukoht seletuskirjas toodud omavalitsustele maamaksu hüvitamissüsteemi osas.</p> <p>5. Ettepanek jätta sihtkaitsevööndist välja Kikepera looduskaitsealal asuv Katku lõkkekoht (puhkeala) ja lisada see piiranguvööndisse.</p>	<p>lubatud majandustegevus, siis ei ole mitme liigi olulisimaid elupaiku (eelkõige peamisi pesitsusalasid) võimalik metsa majandades säilitada. Enamik ala kaitse-eesmärgina nimetatud liikidest vajavad elupaigana siiski piisaval määral looduslikus seisundis elupaiku, kus ei majandata.</p> <p>3. RMK on menetluse eri etappide jooksul teinud konkreetseid ettepanekuid nii välispiiri, kaitse-eesmärkide, piirangute kui ka seletuskirjas esitatud põhjenduste täpsustamise kohta, kuid konkreetseid ettepanekuid tsoneeringu osas esitanud ei ole.</p> <p>4. Kaitse-eeskirja määruse eelnõu koos lisadega saadetakse edasise menetlusprotsessi jooksul kooskõlastamiseks ka teistele ministriumitele, sh Rahandusministeeriumile, kus vaadatakse eelnõu üle vastavalt oma haldusalale.</p> <p>5. Nimetatud lõkkekoht on sihtkaitsevööndist välja arvatud ja jääb piiranguvööndisse</p>
--	--	--

12. novembril 2015 toimus kohtumine Keskkonnaministeeriumi ja huvigruppide esindajate vahel, mille tulemusena korrigeeriti kaitse-eeskirja eelnõu seletuskirja ning kaarti. Muudatus oli vajalik, et tagada jalgsi liikumiseks parem ligipääs Saessaare raba lõunaosasse. Selleks liideti osa Saessaare sihtkaitsevööndist Metsise sihtkaitsevööndiga.

Teine kaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek, ilma avaliku aruteluta, toimus 27. juunist 11. juulini Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni Pärnu kontoris.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti Surju ja Saarde Vallavalitsusele teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku kohta.

Kirjale vastas Surju Vallavalitsus, kellele koostati ja väljastati vastuskiri hiljemalt 26. augustiks 2016.

Huvigruppide arvamused

	Arvamuse esitaja nimi ja	Ettepaneku ja/või arvamuse kokkuvõte	Menetleja vastus
--	--------------------------	--------------------------------------	------------------

	seos eelnõuga		
1.	Surju Vallavalitsus	Kirjutatakse, et olulisemad ettepanekud on jäänud sisulise tähelepanuta ja arvestamata, millest peamise probleemina nimetate majandusmetsa ulatuslikku looduskaitsealasse, sh eeskätt sihtkaitsevööndisse arvamist. Tuuakse ka välja, et jätkuvalt on lahenduseta kohalikule omavalitsusele looduskaitsealade maadelt saamata jääva maamaksu hüvitamine.	Kuna uusi ettepanekuid ega arvamusi ei esitata siis juhitakse vastuskirjas uuesti tähelepanu asjaolule, et nii Surju Vallavalitsuse kui teiste huvigruppide poolt esitatud ettepanekutega on arvestatud osas, mis on võimaldanud jätkuvalt tagada kaitseala kaitse-eesmärkideks seatud väärtuste soodsat seisundit ega ole kahjustanud kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Ettepanekute kohta, millega Keskkonnaametil ei ole olnud eelnevalt nimetatud põhjusel võimalik arvestada, on koostatud varasemalt põhjalikke vastuseid, mille koostamisel on arvestatud eksperthinnangutes tehtud ettepanekuid (OÜ Naturum) ning võetud arvesse ala olemasolevat kaitsestaatust.

12. septembril 2016 andis Keskkonnaamet välja pressiteate „Keskkonnaamet jätkab Kikepera looduskaitseala moodustamist“, millega anti üldsusele teada, et tagamaks loodusväärtuste kaitset jätkab Keskkonnaamet endiselt Kikepera looduskaitseala moodustamist ning ootab huvigruppide tagasisidet kaitse-eeskirja täiustamiseks.

Looduskaitseala moodustamine on toonud endaga kaasa suurt huvigruppide tähelepanu. Alates looduskaitseala loomise menetluse algusest on selle kohta esitatud erinevaid vastuväiteid, ettepanekuid ning seoses uue kaitsereežiimi loomisega on avaldatud soove kompromisside leidmiseks. Keskkonnaamet on kaitseala loomisel arvestanud esitatud ettepanekutega nii palju, kui see on võimaldanud tagada kaitseala kaitse-eesmärkideks seatud väärtuste soodsat seisundit kahjustamata sealjuures kaitseala seisundit. Iga muudatuse läbiviimine on menetluses kaasa toonud protsessi seiskumise, mistõttu kaitseala moodustamise kinnitamine on veninud. Seetõttu leidis Keskkonnaamet kooskõlas Keskkonnaministeeriumiga, et pressiteade on vajalik, et kõik huvigrupid oleksid kursis kogu protsessi arenguga.

Kikepera looduskaitseala eelnõu materjalidega oli täiendavalt võimalik tutvuda Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni Pärnu kontoris (Roheline 64, Pärnu) ja Surju ning Saarde Vallavalitsuses ajavahemikul 26.09.2016-10.10.2016.

Täiendava väljapaneku jooksul laekusid ettepanekut Eesti Jahimeeste Seltsilt, Eesti Metsatöötajate Ametühingult ja Andres Pukk'lt, kellele koostati ja väljastati vastuskirjad hiljemalt 10. novembriks 2016.

Huvigruppide arvamused

	Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Ettepaneku ja/või arvamuse kokkuvõte	Menetleja vastus
1.	Eesti Metsatöötajate Ametühing	<p>1. Metsise kaitseks loodud sihtkaitsevööndites lubada kaitseala valitseja nõusolekul 1.septembrist kuni 31.jaanuarini harvendusraie ja turberaie ning lubada piiranguvööndis kaitseala valitseja nõusolekul 1.septembrist kuni 31.jaanuarini lageraie kõikide puuliikide puistutes kuni 1 ha suuruse langina ning samuti kõik muud raieliigid</p> <p>2. Jätta eeskirja eelnõu §15 (4) välja nõue: jätta peale raiet hektari kohta alles vähemalt 40 tm puid.</p> <p>3. Ettepanek vähendada sihtkaitsevööndite pindala</p> <p>4. Ettepanek jätta teede äärde 150 m tsoon, kus majandustegevus oleks lubatud.</p>	<p>1. Ettepanekuga ei saa nõustuda. Keskkonnaametile teadaolevalt ei ole ükski Eestis või mujal maailmas läbi viidud teadusuuring kinnitanud raiete positiivset mõju metsisele. Samas on arvukalt teadusuuringuid, mis kinnitavad, et üheks olulisimaks metsise ohuteguriks on elupaikade hävimine ja killustumine ning vana metsa osakaalu vähenemine, mille keskseks põhjuseks on raied, eelkõige lageraie, aga ka viimase järgu aegjärgne raie, veer- ja häilraie. Lagedate alade tekkimisega kaasneb elupaikade hävimine ja kvaliteedi langus. Kikepera looduskaitseala kaitse-eeskirja seletuskirjas on toodud põhjendused metsaraietele seatavate piirangute põhjuste ja otstarbekuse kohta. Edaspidine lageraie piiranguvööndis, v.a kuusikutes ja hall-lepikutes, on keelatud, et luua tingimused metsakoosluste terviklikkuse parandamiseks, vähendada elupaikade fragmenteerumist ja parandada liikide elutingimusi.</p> <p>2. Kõnealune säte ei kehti valgustusraie puhul, valgustusraiet tehakse kuni 8-sentimeetrise keskmise rinnasdiameetriga puistutes. Nõudega, säilitada puistu liikide ja vanuse mitmekesisus ning elustiku mitmekesisuse säilitamiseks jätta raielangile hektari kohta alles vähemalt 40 tihumeetrit puid, tuleb arvestada eelkõige lage- ja turberaie puhul, aga ka sanitaar- ja valikraiel. Valgustusraiatele ei ole piiranguvööndis eritingimusi seatud.</p>

			<p>3. Ettepaneku tegemisel pole välja toodud konkreetseid põhjendusi ja argumente. Kaitseala moodustamisel ei ole oluliselt suuremat mõju tööhõivele ja majandusele kui juba praegu kaitse all olevatel loodusobjektidel. Pöörame tähelepanu asjaolule, et kaitse all on juba 90% alast. Põhiosa laiendusest moodustab Kauni raba ja seda ümbritsevad soometsad, kus juba täna toimub RMK ja Tartu Ülikooli koostöös metsise elupaikade seisundi parandamiseks vajalike tööde teostamine ja uurimine. Ülejäänud laiendusala on väikesepindalised kõrge kaitseväärtusega riigimetsaalad (vääriselupaigad ja vääriselupaiga tunnustele vastavad metsad) ja puuduliku kaitsega metsisemängude keskosad olemasolevate püsielupaikade või hoiuala piiril. Valdavas osas kehtivad piirangud ka praegu, kuna alad on kaitse all hoiuala ja erinevate püsielupaikadena</p> <p>4. Jääb selgusetuks, millele see ettepanek tugineb, kuna puuduvad konkreetset nõuet põhjendavad argumentid. Selgitame, et kaitse-eeskirjast tulenevalt on kaitseala valitseja nõusolekul sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate ehitiste sh teede, radade ja metsasihtide hooldustööd. Lisaks pöörame tähelepanu kaitse-eeskirja seletuskirja punktile 2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piir, kus on muuhulgas kirjas: „Teed jäeti sihtkaitsevööndist välja, kuna nendel liikumine ja nende hooldamine ei ohusta</p>
--	--	--	--

			<p>kaitsealale jäävaid loodusväärtusi.“ Looduskaitse seaduse § 31 tulenevalt ei saa kaitse-eeskirjaga piiranguvööndis reguleerida olemasolevate ehitiste, sh teede, radade ja metsasihtide hooldustöid ning olemasolevate maaparandussüsteemide hooldustöid, mistõttu ei ole piiranguvööndis nimetatud objektide hooldamiseks vajalikud tegevused keelatud. Sellest tulenevalt leiame, et ettepanek ei ole põhjendatud.</p>
2.	Eesti Jahimeeste Selts	<p>1.Täiendada seletuskirja jahipidamise mõjude analüüsiga</p> <p>2.Harilikku habekakku puudutav info on seletuskirjas segadust tekitav</p> <p>3. Võtta selguse mõttes tabelist „Kikepera looduskaitseala kaitse-eesmärgiks olevad linnuliigid” välja Punase Raamatu vananenud andmed</p>	<p>1. Selgitame, et kaitsealade moodustamisel ja kaitse-eeskirjade koostamisel tugineb Keskkonnaamet ekspertarvamustele (sh liikide kaitse tegevuskavad), eluslooduse seireandmetele, seadusandlusele ja rahvusvahelistest kokkulepetest tulenevale kohustusele. Piirangud on vajalikud, et minimeerida kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi. Lisaks tuleb Natura 2000 võrgustikku kuuluvatel aladel kaitse korraldamisel lähtuda ka ettevaatusprintsipist. Kuna Kikepera looduskaitseala moodustamise hetkel puudub veendumus, et linnujaht ei kahjusta ala kaitse-eesmärgiks võetud loodusväärtusi, ei saa me seda tegevust lubada. Linnujahi täielik keelustamine on loodaval Kikepera kaitsealal parim ja tõhusaim erimeede, et olla veendunud - kõikide alal leiduvate linnuliikide kaitsmiseks on tehtud parim võimalik ja nende säilimine ja paljunemine on tagatud ka pikemas perspektiivis. Liigi ja elupaikade kaitse on oluline</p>

			<p>mõelda ette kaugeleulatuvalt ning kuna meie nägemusel ei ole piisavalt veenvaid põhjendusi ja argumente et linnujaht ei pruugi tulevikus populatsioonile kahjulikult mõjuda, jääme seisukohale, et linnujahi keelustamine kogu alal aastaringselt on liikide ja nende elupaikade seisukohalt parim lahendus.</p> <p>2. Tähelepanek võetakse arvesse. Määruse seletuskirjas muudetakse harilikku habekakku puudutav info.</p> <p>3. Ettepanekut ei arvestata. Eestis on välja kujunenud, et Punase Raamatu andmeid uuendatakse umbes iga 10 aasta tagant. Seni kehtib viimane ametlik ehk 2008. aastal koostatud ohustatuse hinnang.</p>
3.	Andres Pukk	Lubada jaht partlastele ja hanelistele rände ajal ning ilma jahikoerata.	<p>Ettepanekuga ei arvestata. Oleme seisukohal, et Kikepera looduskaitsealal jäävad märgalad on olulised ka lindude rändeaegse peatumispaigana ning linnujahi pidamine lindude rändeperioodil on nii rändel peatuvatele kui ka paiksetele linnuliikidele olulise häiriva mõjuga. Senine küttemispraktika on valdavalt seotud nii haneliste kui ka partlaste laskmisega nende ööbimispaigal, kuid ööbimiseks turvalist ja rahulikke paika otsivate lindude häirimine ja ööbimispaigast peletamine ei lähe kokku linnukaitse põhimõtetega. Suure tõenäosusega hülgaksid linnud ala ja on halvimal juhul sunnitud jätkama rännet enneaegselt, poolnälginuna ning võimalik, et alternatiivset ööbimisala leidmata.</p>

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Kikepera looduskaitsealal on olulisteks kaitse-eesmärkideks mitme linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliigi kaitse.

Kaitseala moodustab Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. aasta korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunkti 12 kohaselt osa Kikepera linnualast.

Pärast määruse jõustumist saadetakse looduskaitseala piiridega vastasusse viidud Kikepera linnuala piirid Euroopa Komisjonile.

Kikepera linnuala piiride muutmisel lisanduvad Natura 2000 võrgustiku alade hulka järgmised kinnistud: Kääru, Jõelaane, Kuivsaapa.

Linnuala osakaal suureneb kinnistul Täku-Gustavi.

Välja jäävad linnualast järgmised kinnistud: Pertle, Peiki.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada ohustatud ja haruldaste linnuliikide ning elupaikade kaitse. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Kikepera looduskaitseala territoorium on juba suures osas (90%) riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Meile teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Selle käigus ei esitatud vastuväiteid, et määruse jõustumine takistaks kehtivate planeeringute teostamist. Looduskatseseaduse § 9 lõike 71 punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üheks eesmärgiks saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis omavad puutumust antud eelnõuga.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskatseseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50 % maamaksumäärast. Kaitseala moodustamisel läheb varasemalt piiranguvööndis või hoiualal olevast maast sihtkaitsevööndisse 3402 ha, endistest sihtkaitsevöönditest läheb piiranguvööndisse 39 ha, ala laiendamisega lisandub piiranguvööndisse 578 ha ja sihtkaitsevööndisse 464 ha maad, mistõttu maamaksu laekub Saarde vallale vähem ligikaudu 2100 eurot aastas, Surju vallale vähem ligikaudu 5700 eurot aastas ja Kõpu vallale vähem ligikaudu 2600 eurot aastas. Kikepera looduskaitseala moodustamisega ei kaasne maamaksutulude vähenemist Paikuse vallale.

Vastavalt looduskatseseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest.

Maa-ameti tehingute andmebaasi alusel toimus Saarde vallas 2015. ja 2016. aastal (seisuga 16. november 2016) kokku 1 837,79 ha maatulundusmaaga 173 tehingut kogusummas 5 463 657 eurot; seega on Saarde vallas asuva maa (sihtotstarbega maatulundusmaa) ühe hektari hind keskmiselt 2 973 eurot. Eramaid, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, lisandub käesoleva määruse jõustumisel Saarde valda 6,6 ha. Seega oleks maatulundusmaa sihtotstarbega eramaa riigile ostmise korral selle hind ligikaudu 19 622 eurot.

Maa-ameti tehingute andmebaasi alusel toimus Surju vallas 2015. ja 2016. aastal (seisuga 16. november 2016) kokku 749,3 ha maatulundusmaaga 89 tehingut kogusummas 1 783 607 eurot; seega on Surju vallas asuva maa (sihtotstarbega maatulundusmaa) ühe hektari hind keskmiselt 2380 eurot. Eramaid, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, lisandub käesoleva määruse jõustumisel Surju valda ligikaudu 3 ha. Seega oleks maatulundusmaa sihtotstarbega eramaa riigile ostmise korral selle hind ligikaudu 7140 eurot.

Moodustataval Kikepera looduskaitsealal Paikuse ja Kõpu valla territooriumil eramaid, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, ei ole, mistõttu maa riigile omandamisega kaasnevaid lisakulutusi ei teki.

Sellest tulenevalt on loodaval Kikepera looduskaitsealal eramaid, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kokku ligikaudu 9,6 ha. Seega on peale käesoleva määruse jõustumist võimalikud maa omandamise kulud 26 762 eurot.

Kõik Kikepera looduskaitsealal asuvad eramaad, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, asuvad sihtkaitsevööndis. Piiranguvööndis oleva kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist piirab ala kaitsekord oluliselt, kui kinnisasjal paiknev kaitstav looduse üksikobjekt on eriti olulise looduskaitse või kultuuriloolise tähendusega, mistõttu üksikobjekti valitseja ei anna nõusolekut tootmisotstarbete ehitise ehitamiseks või loodusvarade kasutamiseks vastavalt kinnisasja sihtotstarbele. Praegu selliseid kinnisasju kaitseala piiranguvööndis ei ole.

Kaitsealale jääb hooldamist ja osaliselt taastamist vajavaid poollooduslikke kooslusi, mis varem kuulusid Kikepera hoiuala koosseisu kuid ei olnud seatud kaitse-eesmärgiks, ligikaudu 30 ha. Seega tuleb arvestada mõningase suurenenud vajaduse toetada poollooduslike koosluste hooldamist ka antud alal. Poolloodusliku koosluse hooldamiseks on võimalik taotleda loodushoiutoetust kuni 150 eurot hektari kohta ja taastamiseks kuni 435 eurot hektari kohta.

Natura 2000 alal asuvale erametsamaale on õigust taotleda toetust. Natura 2000 erametsamaa toetuse määr piiranguvööndis, hoiualal ja projekteeritaval alal asuva ühe hektari metsaala kohta on 60 eurot aastas ja sihtkaitsevööndis 110 eurot hektari kohta aastas. Kaitsealal asub kas osaliselt või täielikult metsaga kaetud eramaid. Käesoleva määruse jõustumisel arvatakse täiendavalt sihtkaitsevööndisse 9,6 ha eramaad, mis enne olid kaitse all hoiualana või asusid piiranguvööndis. Varem kaitse all mitte olnud eramaadest arvatakse piiranguvööndisse ligikaudu 36 ha. Seega suurenevad kulud Natura metsa toetusele kokku umbes 2640 eurot aastas. Natura 2000 alal asuva erametsamaa kohta antava toetuse andmise tingimused ja kord on kehtestatud 22. aprilli 2015. a määrusega nr 39 „Natura 2000 alal asuva erametsamaa kohta antav toetus“.

Kikepera looduskaitseala moodustamisega tzoneeritakse piiranguvööndis, hoiualal või varem kaitse all mitte olevat (464 ha) riigimetsa täiendavalt sihtkaitsevööndisse 3837 hektarit. Endistest sihtkaitsevöönditest läheb piiranguvööndisse 39 ha, ala laiendamise (varem mitte kaitse all oleva riigimetsa arvelt) lisandub piiranguvööndisse 542 ha maad. Lähtudes sellest, et ka piirangutega metsade majandamine oli varasemalt kitsendatud ja vastavalt RMK arvutustele on majanduspiirangutega metsade kavandatavaks raiemahuks ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest, ulatub iga-aastane saamata jäänud puidutulu täiendavate piirangute seadmisel ligikaudu 12,4 euronit hektari kohta aastas. Arvestades lisanduvate piirangutega alal asuva küpse ja valmiva metsa osakaalu, kus lähima 10 aasta jooksul oleks võimalik piirangute muutmiseta raiet teha, on saamata jääv tulu keskmiste määrade järgi ligikaudu 50 000 eurot aastas. Lisaks tuleb arvestada sellega, et suur osa kõnealustest küpsetest ja valmivatest metsadest on madala boniteediga ja asuvad märgalade vahetus läheduses niiske pinnasega aladel, kus puidu väärtus ja seega eeldatav tulu hektari kohta on keskmisest väiksem ning raie teostamine ebasobiva pinnase tõttu raskendatud või ebatulus. Keskkonnaagentuuri uuringu kohaselt jääb keskmiselt 40 % raieküpsel aladel väljastatud metsateatistest realiseerimata muudel põhjustel (ebasoodsad ilmastikuolud, puiduturu olukord jne).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastati teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Rahandusministeerium ja Maaeluministeerium kooskõlastasid eelnõu märkuste arvestamisel. Ülejäänud ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks. Kooskõlastamisel esitatud märkused ja ettepanekud ning nendega arvestamine on esitatud käesoleva seletuskirja lisan.

Marko Pomerants
Keskkonnaminister

Kooskõlastusringil esitatud ministeeriumite märkustega arvestamise tabel

<p>Rahandusministeerium</p>	<p>1.-2. Eelnõu seletuskirjas on hindamata kaitseala moodustamisega ja sihtkaitsevööndi märkimisväärse laiendamisega kaasnevad majanduslikud mõjud s.h. saamata jääv tulu. Esitada majanduslike mõjude hindamiseks analüüs, millises mahus väheneb raieõigus tulenevalt laiendamisest ja sihtkaitsevööndi pindala suurendamisest.</p> <p>3. Seletuskirjas peaks olema ära toodud viide eksperthinnangule, kus oleks põhjendused, kas kaitsmist vajav liik on tõepoolest ohustatud seisundis ja on õigustatud suurte piirangute kehtestamine.</p> <p>4. Seletuskirja sõnastusest ei teki veendumust, et sihtkaitsevööndisse ei ole arvatud alasid, mis ei pea seal olema.</p>	<p>Seletuskirjas on kajastatud mõju omavalitsuste tulubaasile seoses muudatustega maamaksusoodustustes. Hinnatud on võimalikke mõjusid riigieelarvele seoses kohustusega omandada riigile kinnistud, mille sihtotstarbelist kasutamist kaitsekord oluliselt piirab. Seletuskirjas on toodud analüüsi tulemused, palju jääb riigil saamata puidutulu seoses piirangute muutmisega.</p> <p>Seletuskirjas on olemas viited eelnõule koostatud eksperthinnangule ja must-toonekure, kaljukotka, metsise, kanakulli ja mustraba-vigle tegevuskavadele.</p> <p>Sihtkaitsevööndisse arvatakse ala kaitse-eesmärgiks olevate liikide elupaigad. Metsa- ja sooelupaikade kaitset ei ole võimalik tagada piiranguvööndi kaitsekorruga. Hoiuala on elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse igakordselt kavandatavate tegevuste mõju, keelatud ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused. Seega hoiualast sihtkaitsevööndisse arvamisega kaitsekord oluliselt rangemaks ei lähe. Kaitsealal kehtestatakse konkreetne kaitsekord, millega sätestatakse selgelt alal lubatud ja keelatud tegevused- hoiualal peab</p>
-----------------------------	--	---

	<p>5. Seletuskirjas viidatakse kvartali numbritele, aga lisas toodud kaardil neid ei ole.</p> <p>6. Kajastamata on RMK metsade majandamise tulu vähenemine, mis eelmises kooskõlastamisele esitatud variandis oli olemas. Andmed tuleks taas lisada.</p>	<p>kavandatavate tegevuste mõju kaitseväärtustele igakordselt eraldi hindama.</p> <p>Määruse lisas oleval kaardil kuvatakse kaitseala piiritlemise aluseks olevad kaardikihid. Metsaregistri andmed oli lisainfo.</p> <p>Analüüsi tulemused RMK metsade majandamise tulu vähenemise kohta on seletuskirja lisatud.</p>
Maaeluministeerium	<p>1.-2. Kuivenduskraavide sulgemine ei tohi kaasa tuua kahjulikku mõju kaitsealast väljapoole jäävatele maatulundusmaadele. Maatulundusmaa sihtotstarbega maad tuleb kasutada eelkõige vastavalt sihtotstarbele ja seetõttu tuleb maa sihipärase kasutamise võimaldamiseks rajatud maaparandussüsteeme ka toimivana hoida. Eesvoolude hoiul on keskkonna seisundile ülekaalus positiivne mõju, sette eemaldamisega kõrvaldatakse eesvoolust jääkreostus, äheneb veekogude sisereostus, takistuste kõrvaldamisega tagatakse kaladele liikumisteed, väheneb hajukoormuse ja erosiooni levimine maatulundusmaalt veekogudesse. Vähene negatiivne mõju võib olla veekogumile maaparandushoiu tegemise ajal ja mõne aja jooksul pärast tööde lõppu, kuid ulatuslikku negatiivset mõju veekogumi seisundile maaparandushoiutööde</p>	<p>Eelnõu järgi on olemasolevate eesvoolude hoiutööd lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Kuivenduskraavide hoiutööd lubatakse juhul, kui see ei avalda ulatuslikku negatiivset mõju ala loodusväärtustele ja on vajalik, kuna eesvoolu hooldamata jätmise tekitaks kahju väljaspool kaitseala piiri ja/või piiranguvööndis asuvatele aladele. Valitsejale antud küsimuses kaalutusõiguse andmise eesmärgiks on leida mõistlik kompromiss maaparandussüsteemi toimimise ning loodusväärtuste kaitse vahel.</p> <p>Eesvoolude hooldustööd, milleks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, on nt puittaimestiku raiumine, veejuhtme sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine, välja arvatud kui eemaldatakse voolutakistusena üksikuid esemeid, nagu langenud</p>

	<p>tegemine kaasa ei too.</p> <p>3. Poolloodusliku koosluse hooldamiseks taotleda toetust maaeluministri 22. aprilli 2015. a määruse nr 38 „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus“ alusel. Samuti teeb Maaeluministerium õigusselguse huvides ettepaneku täiendada eelnõule lisatud seletuskirja punkti 5 viitega maaeluministri 22. aprilli 2015. a määrusele nr 39 „Natura 2000 alal asuva erametsamaa kohta antav toetus“, millega kehtestatakse Natura 2000 alal asuva erametsamaa kohta antava toetuse andmise tingimused ning kord.</p>	<p>puud, suuremad kivid, prügi jne, voolusängist kõrvaldamises, samuti rohttaimede ja peenvõsa niitmiseks, kaitseala valitseja nõusolekut vaja ei ole.</p> <p>Seletuskirja on vastavalt ettepanekutele täiendatud.</p>
--	---	--